

תורה אור • מגילת אסתר • מאמר 2

ביאור על הני"ל

ביאור האמור לעיל

התורה נובעת מפנימיותו הנסתרת של כתר האלוהי, ואילו המצוות נובעות מחיצוניותו, שבה אור אין סוף עצמו מאיר כאותו "לבוש מלכות" מקיף, המביא את המציאות הגשמית לידי התהוות; לכן לכל אחד מהם יש מעלה משלו. מבין שלושת הכיבודים שבדברי המן, הלבוש והסוס יכולים לעבור אפילו דרך המן, אך הכתר נמשך רק בזכות ביטולם של ישראל, בבחינת "נעשה ונשמע".

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/2](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/2)

הנקודה

התורה נובעת מפנימיותו הנסתרת של כתר האלוהי, ואילו המצוות נובעות מחיצוניותו, שבה אור אין סוף עצמו מאיר כאותו "לבוש מלכות" מקיף, המביא את המציאות הגשמית לידי התהוות; לכן לכל אחד מהם יש מעלה משלו. מבין שלושת הכיבודים שבדברי המן, הלבוש והסוס יכולים לעבור אפילו דרך המן, אך הכתר נמשך רק בזכות ביטולם של ישראל, בבחינת "נעשה ונשמע".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מאמר זה מבאר את המאמר הקודם, שעסק בדברי המן: "יביאו לבוש מלכות ... וסוס ... וכתר מלכות". התורה מושרשת במוחא סתימאה, פנימיותו הנסתרת של כתר; והמצוות בכתר שבכתר, חיצוניותו. כשם שאורו של לפיד ניכר ממרחק, וחכמה עמוקה מובנת רק באמצעות משלים רבים, כך אור אין סוף מתגלה רק כלפי חוץ. דרגתו האחרונה, מלכות דאין סוף, מקיפה את כל העולמות בשווה כלבוש מלכות; רק היא יכולה לברוא יש מאין, ולכן המצוות מלוכשות בדברים גשמיים. הגהה מיישבת זאת באמצעות הבחנה בין עתיק לאריך אנפין. הסוס הוא ה"רכיבה" המורידה את האור האלוהי למטה: הכרוב של שם מ"ה מביא אותו לעולמות של שמונה עשר אלף מלאכים, ואילו הסוסים של שם ס"ג הביאו אותו לידי עשייה גשמית במתן תורה בסיני. הלבוש והסוס יכולים לבוא גם דרך גסותו של המן לאחר בירורה, אך הכתר נמשך רק על ידי "נעשה ונשמע". אסתר, המושרשת בעתיק הנסתר, וההלכות של מרדכי לא יתבטלו לעולם, אף שהנביאים יתבטלו.

מבנה

1	התורה מפנימיות הכתר, והמצוות מחיצוניותו	11-5
	התורה מושרשת במוחא סתימאה, החכמה הנסתרת שבכתר; והמצוות בחיצוניות של כתר שבכתר, מפני שמה שאין לו גבול מתגלה רק כלפי חוץ, כאורו של לפיד הנראה ממרחק וכחכמה עמוקה המובנת באמצעות משלים רבים.	
2	לבוש המלכות	61-8
	מלכות דאין סוף מקיפה את כל העולמות בשווה, והיא לבדה בוראת יש מאין; לכן המצוות מלוכשות בדברים גשמיים. לתורה ולמצוות יש לכל אחת מעלה משלה, והגהה מסבירה את שתי הבחינות הפנימיות שבכתר, עתיק ואריך אנפין.	
3	הסוס	91-13
	רכיבתו של ה' על הכרוב מביאה את השפע לעולמות של שמונה עשר אלף, כנגד שמונה עשרה הברכות ושמונה עשרה החוליות; הכרוב הוא זעיר אנפין של שם מ"ה, ואילו הסוסים של שם ס"ג מורידים את האלוהות לידי עשייה גשמית בסיני.	
4	המן, הכתר ומסירות נפש	141-15
	הלבוש והסוס יכולים לעבור דרך גסותו של המן לאחר בירורה — הגבהה של הלב המאפשרת תשובה; הכתר נמשך רק באמצעות "נעשה ונשמע" ומסירות נפש, כפי שהיה בפורים על ידי מרדכי ואסתר.	
5	מרדכי ואסתר	161-18
	מירא דכיא היא התורה בעולם המר הזה; הנביאים יתבטלו בגילוי העתידי, אך לא אסתר, המושרשת בעתיק הנסתר, ולא ההלכות, שטעמיהן הם התענוג הגבוה ביותר של הנשמות בגן עדן.	

האור המקיף מגיע אפילו להמן, ולכן הוא יכול היה לתת למרדכי את הלבוש והסוס; הכתר, הנמשך פנימה מן הקו, נמשך רק באמצעות ביטולם של ישראל.

מושגים

כתר שבכתר כתר שבכתר

כתרו של כתר עצמו: לפי לשון ההגהה, גולגלתא דאריך אנפין, חיצוניות הכתר, שבה מתלבש החסד דעתיק. זהו שורש המצוות, ושם מאיר אור אין סוף עצמו.

מוחא סתימאה (המוח הנסתר) מוחא סתימאה

החכמה שבכתר, פנימיות אריך אנפין; מקור התורה, שבה החכמה עדיין נסתר לגמרי.

לבוש המלכות לבוש מלכות

מלכות דאין סוף, דרגתו האחרונה של אור אין סוף, המקיפה את כל העולמות בשווה מעבר לצמצום ומביאה את המציאות הגשמית לידי התהוות.

סובב כל עלמין סובב כל עלמין

אור אין סוף כפי שהוא מקיף את כל העולמות בשווה, ואינו נכנס לכל אחד מהם לפי מידתו; הוא מתגלה בחיצוניות הכתר ובמצוות.

עתיק עתיק

הפנימיות העמוקה ביותר של כתר והדרגה הנמוכה ביותר של אין סוף, שאינה נמנית עם עשר הספירות. אסתר מושרשת שם, ב"סתימא דכל סתימין".

שמות מ"ה וס"ג שם מ"ה ושם ס"ג

מ"ה (45) הוא בגימטריה אדם: השפע המדוד של הכרוב למלאכים. ס"ג (63) הוא הסוס, סוס (126, פי שניים מס"ג): מקור נעלה יותר הנושא את האור אל תוך העשייה הגשמית.

מירא דכיא (מור טהור) מירא דכיא

פירוש שמו של מרדכי למטה: חכמת התורה המלוכשת בעולם גשמי ומר זה כהלכות, שלא יתבטלו לעולם.

ביטול ביטול

הנחת העצמי לפני ה', המתבטאת ב"נעשה ונשמע"; רק באמצעותו מורידים ישראל את הכתר.

התורה מפנימיות הכתר, והמצוות מחיצוניותו

1 ביאור על הני"ל¹

ביאור על המאמר הנזכר לעיל.

מאמר זה מבאר את המאמר שקדם לו בתורה אור, הפותח בדברי המן: "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך, וסוס אשר רכב עליו המלך". כעת הוא מעמיק בביאור הרעיונות שעלו שם: תורה ומצוות, הלבוש, הסוס והכתר, וכן מרדכי ואסתר.

2 הנה התורה היא פירוש וביאור המצות. והיא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] שלמעלה מחכמה המושגת ומקורה

בחי' מו"ס [מוחא סתימאה] חכמה שבכתר ושם עדיין לא בא לידי גילוי חכים

והנה התורה היא פירוש וביאור של המצוות. היא בחינת חכמה עילאה, שלמעלה מן החכמה המושגת; ומקורה בבחינת מוחא סתימאה, החכמה שבכתר, ושם עדיין לא באה לידי גילוי של "חכם",

התורה מסבירה את המצוות: היא מפרטת מה הן וכיצד מקיימים אותן. היא בחינת חכמה עילאה, חכמה שלמעלה מכל מה שהשכל יכול להשיג, ומקורה גבוה עוד יותר: מוחא סתימאה, "המוח הנסתר", החכמה שבכתר — בחינה שלמעלה מן השכל — שבה החכמה עדיין אינה מתגלה אפילו כ"חכם".

כמו ח"ע [חכמה עילאה] שאף שהיא לא בחכמה ידיעא מ"מ יש בה גילוי ל"ב שבילין דאתפתחין כו'.

משא"כ מו"ס [מוחא סתימאה] סתים² כו'. אבל המצות הן בחי' כתר שבכתר.

כמו חכמה עילאה, שאף שאינה "בחכמה ידועה", מכל מקום יש בה גילוי של "שלושים ושניים נתיבים הנפתחים" וכו'; ואילו מוחא סתימאה היא "סתומה" וכו'. אבל המצוות הן בחינת כתר שבכתר.

חכמה עילאה מתוארת כ"חכם, אך לא בחכמה ידועה", ובכל זאת כבר מצויים בה הפתחים הראשונים של החכמה, הנקראים שלושים ושניים נתיבים; מוחא סתימאה עדיין "סתומה" לחלוטין. המצוות מגיעות למעלה משתייהן: מקורן בכתר שבכתר, הנקודה העליונה ביותר שבכתר.

3 והיינו בבחי' חיצוניות כי פנימית הכתר אינו מן המנין³ י"ס [י' ספירות] לפי שנכלל בא"ס ואינו בא לידי

גילוי כ"א בחיצוניות כמשל האבוקה שמאירה למרחוק

כלומר, בבחינת חיצוניות. שכן פנימיות כתר אינה נמנית עם עשר הספירות, משום שהיא כלולה באין סוף, ואינה מתגלה אלא בחיצוניות, כפי שממחישה אבוקה המאירה למרחוק.

המצוות נמשכות מכתר שבכתר, אך מחיצוניותו. פנימיות כתר קשורה כל כך לאין סוף, עד שאינה נמנית כלל עם עשר הספירות, והיא יכולה להתגלות רק באמצעות חיצוניותו, כמו שאבוקה ניכרת באור שהיא מפיצה למרחקים.

ואף ששם האור אינו בגלוי כ"כ [כל כך] כמו אם היה מדליק שם אור הנר מ"מ מאחר שמאיר האור למרחוק ונראה שם ניכר ונראה שבמקומו הוא אור גדול של אבוקה.

ואף שהאור שם אינו גלוי כל כך כפי שהיה אילו היו מדליקים שם נר, מכל מקום, מאחר שהאור מאיר למרחוק ונראה שם, ברור וניכר שבמקומו שלו זהו אורה הגדול של אבוקה.

האור המגיע למקום רחוק חלש יותר מאורו של נר שמדליקים באותו מקום, אך עצם העובדה שהוא מגיע למרחק כזה מראה עד כמה גדול מקורו. כך גם החיצוניות: דווקא משום שהיא מגיעה למרחקים, היא מעידה על גדולתו של המקור הפנימי שמאחוריה.

4 ועד"ז ג"כ נראה בחוש הארת חכמה נפלאה ועמוקה א"א להשיג כ"א ע"י משל פשוט. ולכן ר"מ [רבי מאיר] היה דורש תילתא מתלי⁴ כי ר"מ [רבי מאיר] גדול בדורו היה. ונקי ר' [רבי] נהוראי⁵ שמנהיר עיני חכמים.

כך גם אפשר לראות בבירור שהארה של חכמה מופלאה ועמוקה אינה ניתנת להשגה אלא באמצעות משל פשוט. לכן רבי מאיר היה דורש "שליש במשלים", שכן רבי מאיר היה הגדול שבדורו; והוא נקרא רבי נהוראי, מפני שהאיר את עיני החכמים.

כך גם בחכמה: חכמה מופלאה ועמוקה ניתנת להשגה רק באמצעות משלים פשוטים. רבי מאיר, החכם הגדול שבדורו, הקדיש שליש מתורתו למשלים, ונקרא רבי נהוראי — "זה שמאיר" — מפני שהאיר את עיני החכמים. המשלים הרבים שלו דומים לאורו של לפיד הנראה מרחוק: הם מראים עד כמה עמוקה הייתה חכמתו.

5 ולכן לא היתה חכמתו באה לידי גלוי כ"א ע"י הרבה משלים. וכן משלי שלמה לפי שחכמת שלמה היתה גדולה ונפלאה מאד וכשהיה מדבר בד"ת [בדברי תורה] לגלות חכמה שבה כתיב וידבר שלשת אלפים משל⁶.

לכן חכמתו התגלתה רק באמצעות משלים רבים. כך גם משלי שלמה: חכמתו של שלמה הייתה גדולה ונפלאה מאוד, וכאשר דיבר בדברי תורה כדי לגלות את החכמה שבה, נאמר: "וידבר שלשת אלפים משל".

חכמתו של רבי מאיר יכלה להתגלות רק באמצעות משלים רבים. כך היה גם אצל שלמה המלך: חכמתו הייתה גדולה כל כך, שכדי לגלות את החכמה שבתורה הוא דיבר "שלשת אלפים משל".

פ"י שלשת אלפים פעמים משל למשל עד שהבין דבר אחד מד"ת [מדברי תורה]. והיינו לפי עומק החכמה כן מרבה המשל

כלומר, שלושת אלפים פעמים משל למשל, עד שהבין דבר אחד מדברי התורה. היינו, ככל שהחכמה עמוקה יותר, כך מרבים במשלים,

אדמו"ר הזקן מפרש את הפסוק כשלושת אלפים רבדים של משל, כאשר כל משל הוא משל למשל שקדם לו, עד שנקודה אחת בתורה נעשתה מובנת. ככל שהחכמה עמוקה יותר, כך נחוצים משלים רבים יותר כדי להוריד אותה.

כי חכמה קטנה המושגת כמות שהיא אי"צ [אין צריך / אינו צריך] למשל כלל. וכך גלוי אוא"ס [אור אין סוף] שכשמו כן הוא ואין לו סוף הוא דוקא בבחי' חיצונית:

כי חכמה קטנה, המושגת כפי שהיא, אינה זקוקה למשל כלל. וכך גם גילוי אור אין סוף, שהוא כשמו כן הוא ואין לו סוף, הוא דוקא בבחינת חיצונית.

רעיון קטן שאפשר להשיג כפי שהוא אינו זקוק למשל. כך גם אור אין סוף, שאין לו סוף באמת, יכול להתגלות רק באמצעות חיצוניות, כשם שחכמה עמוקה מתגלה רק באמצעות משלים.

קטע 2 • 61-8

לבוש המלכות

6 והנה על הכתר⁷ ומו"ס [ומוחא סתימאה] מלביש בחי' לבוש ה' מלך גאות לבש⁸ כו' כמו עד"מ טלית

שמשמין על הראש ועטרה שכראש שהטלית מקיפתו מראשו ועד רגליו

כעת, על כתר ומוחא סתימאה מלביש לבוש [של] בחינה: "ה' מלך, לבש גאות" וכו'. הדבר דומה, למשל, לטלית שמניחים על הראש ועל העטרה שעליו, שכן הטלית מקיפה את האדם מראשו ועד רגליו,

מעל כתר ומוחא סתימאה יש "לבוש", שעליו נאמר בפסוק: "ה' מלך, לבש גאות". המשל הוא לטלית המונחת על ראשו של אדם ועל העטרה שעליו, ועוטפת אותו כולו מראש ועד רגל.

וגם בחי' העטרה בכלל והוא אוא"ס [אור אין סוף] בחינה אחרונה היא מל' דא"ס עצמו שמאיר לכל העולמות בהשוואה אחת ואינו בבחי' גדר השתלשלות כלל כי

וגם בחינת העטרה נכללת בו. לבוש זה הוא אור אין סוף: הבחינה האחרונה, מלכות של אין סוף עצמו, המאירה לכל העולמות בשווה ואינה נתונה כלל בגדרי ההשתלשלות. כי

הלבוש הזה כולל בתוכו גם את העטרה, כשם שהטלית מכסה את העטרה. זהו אור אין סוף בדרגתו האחרונה, מלכות של אין סוף עצמו, המאירה לכל העולמות בשווה ואינה כפופה לסדר ההדרגתי של העולמות המשתלשלים.

הנה ההשתלשלות הוא אחר הצמצום ומקום פנוי שנמשך קו וחוט ומשם נמשך גם בחי' כתר ועטרה להיות כתר ומו"ס [ומוחא סתימאה] כו'. משא"כ אוא"ס [אור אין סוף] בעצמו הוא המקיף את כל החלל כמו שהיה קודם הצמצום.⁹

ההשתלשלות באה לאחר הצמצום ולאחר שנוצר החלל הפנוי, שאליו נמשכו קו וחוט; ומשם נמשכת גם בחינת כתר ועטרה, להיות כתר ומוחא סתימאה וכו'. ואילו אור אין סוף עצמו מקיף את כל החלל, כפי שהיה לפני הצמצום.

ההשתלשלות מתחילה רק לאחר הצמצום, כאשר נוצר החלל הפנוי ונמשך לתוכו קו אור דק, הקו; גם כתר ומוחא סתימאה נמשכים מאותו קו. לעומת זאת, הלבוש הוא אור אין סוף עצמו, המקיף את כל החלל הפנוי כפי שהיה לפני הצמצום.

7 ומזה נעשה התהוות הכלים שאור מקיף מאיר מבחוץ והא"פ [והאור פנימי] מבפנים ומצחצח הכלי. ^{10, 11, 12, 13} כי הנה ההתהוות מאין ליש הוא דוקא מאוא"ס [מאור אין סוף] עצמו שהוא כל יכול

מכאן מתהווים הכלים: האור המקיף מאיר מבחוץ, והאור הפנימי מאיר מבפנים ומצחצח את הכלי. שכן התהוות יש מאין באה דווקא מאור אין סוף עצמו, שהוא כל יכול;

האור המקיף הוא שמביא להתהוות הכלים: הוא מאיר על הכלי מבחוץ, והאור הפנימי מאיר מבפנים; יחד הם מצחצחים אותו ומעניקים לו את צורתו. בריאה אמיתית, של יש מאין, יכולה לבוא רק מאור אין סוף עצמו, שהוא לבדו כל יכול.

משא"כ מהשתלשלות דרך עו"ע [עילה ועלול] לא היה יש כלל רק כמו חכמה שהיא בחי' ראשית היש ונק' בשם חכמה ¹⁴ לא היתה עולה בשם כלל רק היתה בבחי' בטול ממש

ואילו מהשתלשלות בדרך של עילה ועלול לא היה מתהווה יש כלל. אלא, כמו בחכמה, שהיא בחינת ראשית היש ונקראת בשם חכמה: היא לא הייתה עולה כלל לשאת שם, אלא הייתה במצב של ביטול ממש,

אילו העולמות היו נוצרים רק בשרשרת של עילה ועלול, דבר לא היה נעשה למציאות נפרדת של "יש". אפילו חכמה, ראשית ההווה, הנושאת שם משלה, הייתה נשארת בטלה לחלוטין בתוך מקורה, בלי שם כלל.

וכן התהוות המדות מחכמה כו' ומכ"ש [ומכל שכן] התהוות היש גשמי גמור לא נתהווה מרוחנית אלא ע"י בחי' אור א"ס עצמו הסובב ומקיף את מקום החלל הפנוי

וכך גם התהוות המדות מחכמה וכו'. ועל אחת כמה וכמה התהוותו של יש גשמי לחלוטין: הוא לא התהווה מן הרוחניות, אלא רק באמצעות בחינת אור אין סוף עצמו, הסובב ומקיף את מקום החלל הפנוי

כך גם לגבי המדות הנובעות מחכמה, ועל אחת כמה וכמה לגבי החומר הגשמי, שאינו יכול להיווצר מדבר רוחני בדרך של עילה ועלול. המציאות הגשמית באה רק מאור אין סוף עצמו, המקיף את כל החלל הפנוי.

שנמשך הקו"ח [הקו וחוט] לכל העולמות בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ואוא"ס [ואור אין סוף] מקיף הכל בהשוואה אחת ולפי שהוא כל יכול לכך מזה נעשה בחי' הכלי ליש ודבר נפרד גשמי כו'.

שאליו נמשך הקו והחוט לכל העולמות בבחינת ממלא כל עלמין; ואור אין סוף מקיף את הכול בשווה, ומכיוון שהוא כל יכול, משום כך מתהווה ממנו בחינת כלי ליש ולדבר גשמי נפרד וכו'.

בתוך אותו מקום מגיע הקו לכל העולמות בבחינת ממלא כל עלמין — האור הממלא כל עולם לפי מידתו — ואילו אור אין סוף מקיף את כולם בשווה. מכיוון שהוא כל יכול, רק הוא יכול להפוך את הכלי ל"יש", לדבר גשמי נפרד.

8 והנה שרש המצות הנמשכין מבחי' כתר שבכתר בבחי' חיצוניות כנ"ל ושם מאיר אוא"ס [אור אין סוף] לכך הן מלוכשות בגשמיות ממש

והנה, שורש המצוות, הנמשכות מבחינת כתר שבכתר בבחינת חיצוניות, כנזכר לעיל, ושם מאיר אור אין סוף; לכן הן מלוכשות בגשמיות ממש,

המצוות באות מהחיצוניות של כתר שבכתר, ושם מאיר אור אין סוף עצמו. לכן המצוות מלוכשות בדברים ובמעשים גשמיים ממש.

דהיינו בעשייה גשמיית שנתהווה מבחינת לבוש מלכות¹⁵ הוא לבוש אוא"ס [אור אין סוף]¹⁶ עצמו המקיף את כולם בהשוואה אחת ונקי לבוש מלכות

כלומר בעשייה גשמית, שהתהוותה מבחינת לבוש המלכות, שהוא לבושו של אור אין סוף עצמו, המקיף את כולם בשווה. לבוש זה נקרא "לבוש מלכות",

המציאות הגשמית, עולם העשייה, התהוותה מ"לבוש המלכות" — הלבוש של אור אין סוף המקיף את כל העולמות בשווה. זהו "לבוש המלכות" שבדברי המן במגילה, שעליו דובר במאמר הקודם.

כי הלבוש הזה הוא מבחי' מלכות דא"ס שהיא בחינה אחרונה כנ"ל שהיא המלכשת ומקפת את כל העולמות כנ"ל. משא"כ התורה שהיא בחי' מו"ס [מוחא סתימאה] שרשה מבחי' פנימי [פנימיות / פנימית] הכתר¹⁷ שאין שם גלוי בחי' סוכ"ע.

כי לבוש זה הוא מבחינת מלכות דאין סוף, שהיא הבחינה האחרונה, כנזכר לעיל, והיא המלבישה ומקיפה את כל העולמות, כנזכר לעיל. ואילו התורה, שהיא בחינת מוחא סתימאה, שורשה מבחינת פנימיות הכתר, שבה אין גילוי של בחינת סוכב כל עלמין.

הוא נקרא לבוש המלכות משום שהוא בא ממלכות דאין סוף, הבחינה האחרונה, המקיפה את כל העולמות. התורה, לעומת זאת, שורשה במוחא סתימאה, בפנימיות הכתר, שבה אין גילוי של סוכב כל עלמין.

ולכן יש מעלה יתירה בתורה על המצות שהיא מבחי' פנימית ויש מעלה במצות שהן מבחי' חיצונית לפי ששם הוא דוקא גלוי אוא"ס [אור אין סוף] עצמו בבחי'

לכן יש לתורה יתרון על המצוות, משום שהיא מבחינת הפנימיות; ולמצוות יש יתרון, משום שהן מבחינת החיצוניות, שכן דווקא שם יש גילוי של אור אין סוף עצמו בבחינת

לכל אחד מהם יש יתרון משלו: התורה גדולה בכך שהיא באה מפנימיות הכתר; והמצוות גדולות בכך שבשורשן, בחיצונית, מתגלה אור אין סוף עצמו בבחינת סוכב כל עלמין.

סוכ"ע: (עיין במ"ח בתחלתו מסי' [מסכת] א"ק [אדם קדמון] פ"א סי' ג' בפנימיותו כו' ובחיצוניותו כו' ע"ש. וא"ש [ואתי שפיר] מ"ש שבחיצוניות הכתר הוא גלוי אוא"ס [אור אין סוף] הסוכ"ע משא"כ במו"ס [במוחא סתימאה] שהוא בחי' פנימיות הכתר אין בו גלוי בחי' סוכ"ע.

סוכב כל עלמין. (עיינו במשנת חסידים, בתחילתה, במסכת אדם קדמון, פרק א, סימן ג: "בפנימיותו וכו', "ובחיצוניותו וכו', עיינו שם. ומובן היטב מה שנאמר, שבחיצוניות הכתר יש גילוי של אור אין סוף, סוכב כל עלמין, ואילו במוחא סתימאה, שהיא בחינת פנימיות הכתר, אין גילוי של בחינת סוכב כל עלמין.)

כאן מתחילה הערת סוגריים. היא מפנה לתחילת משנת חסידים, חיבור קבלה הערוך במתכונת המשנה. במסכת אדם קדמון — "האדם הקדמון", התצורה הראשונה של האור לאחר הצמצום — נאמר שהכתר מחבר את העליון עם התחתון: בפנימיותו הוא כולל את הבחינה העליונה ביותר של התחתון, ובחיצוניותו את הבחינה התחתונה ביותר של העליון. כך מובנים היטב דברי המאמר: בחיצוניות הכתר מתגלה האור הסוכב, ואילו במוחא סתימאה, פנימיותו, אין גילוי כזה.

אך קשה דכאן לעיל אמר כי פנימיות הכתר אינו ממנין הי"ס [הי' ספירות] אי"כ מבואר שפנימיות הכתר נלקח ממקום גבוה יותר מחיצוניותו וזה לכאורה סותר למ"ש. וגם הוא נגד משי"ש [מה שכתוב שם] במ"ח סי' ד'.¹⁸

אך קשה: הרי לעיל נאמר שפנימיות הכתר אינה נמנית במנין עשר הספירות; אם כן, ברור שפנימיות הכתר נלקחת ממקום גבוה יותר מחיצוניותו, והדבר לכאורה סותר את מה שנאמר. הדבר גם מנוגד למה שכתוב שם במשנת חסידים, בסימן ד.

ההערה מקשה: קודם לכן נאמר שפנימיות הכתר כלל אינה נמנית עם עשר הספירות, ומכאן שהיא גבוהה מחיצוניות הכתר. אם כך, כיצד ייתכן שבחיצוניות מתגלה אור שאין גילוי בפנימיות? הדבר גם נראה מנוגד לסימן ד במשנת חסידים, שלפיו כשמונים את הספירות מצד חיצוניותן, המניין מתחיל מחכמה, מפני שחיצוניות הכתר אינה מסוגן אלא היא שורשן.

אכן באמת לק"מ [לא קשה מידי] דפנימיות הכתר שאינו ממנין י"ס [י' ספירות]¹⁹ דקאמר לעיל כוונתו למ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ג [פרק ג'].²⁰ וכי בחי' אלו הם הנק' עתיק וא"א²¹ כו' ומבואר שם דדוקא בחי' א"א הוא ממנין הי"ס [הי' ספירות]

אכן, לאמיתו של דבר אין כאן קושי כלל. פנימיות הכתר שאינה נמנית עם עשר הספירות, שעליה דובר לעיל, היא מה שנכתב בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג. שתי הבחינות הללו נקראות עתיק ואריך אנפין וכו', ומבואר שם שדווקא בחינת אריך אנפין נמנית עם עשר הספירות,

התשובה היא ש"פנימיות הכתר" שאינה נמנית עם הספירות מתייחסת למה שמתואר בעץ חיים, חיבור היסוד של קבלת האריז"ל, כשת בחינת הכתר הנקראות עתיק ואריך אנפין. שם מוסבר שרק אריך אנפין נמנה עם עשר הספירות.

משא"כ בחי' עתיק שהוא בחי' תחתונה שבא"ס אינו ממנין הע"ס [העשר ספירות] וע"ז אמר לעיל דפנימיות הכתר אינו ממנין י"ס [י' ספירות] דבחי' עתיק היינו ודאי פנימיות העיקרי שבכתר כו'.

ואילו בחינת עתיק, שהיא הבחינה התחתונה שבאין סוף, אינה נמנית עם עשר הספירות. ועל כך נאמר לעיל שפנימיות הכתר אינה נמנית עם עשר הספירות, שכן בחינת עתיק היא בוודאי הפנימיות העיקרית שבכתר וכו'.

עתיק, הבחינה התחתונה שבאין סוף, אינו נמנה עם הספירות. זו הפנימיות שאליה התכוון המאמר באומרו שפנימיות הכתר אינה נמנית; עתיק הוא הפנימיות העיקרית והאמיתית של הכתר.

משא"כ מו"ס [מוחא סתימאה] עם היותו ג"כ פנימיות הכתר היינו פנימי' [פנימיות / פנימיות] מבחי' הבי' שבכתר הנק' א"א ונק' מו"ס [מוחא סתימאה] חכמה שבכתר לכן אמר שאין שם בחי' גלוי סוכ"ע

ואילו מוחא סתימאה, אף שהיא גם היא הפנימיות של כתר, היא הפנימיות של הבחינה השנייה שבכתר, הנקראת אריך אנפין; היא נקראת מוחא סתימאה, החכמה שבכתר. לכן נאמר שאין שם גילוי של הבחינה סובב כל עלמין,

מוחא סתימאה היא פנימית גם היא, אך היא הפנימיות של אריך אנפין, הבחינה השנייה שבכתר, והיא החכמה שבכתר. לכן, כאשר נאמר במאמר שסובב כל עלמין אינו מתגלה במוחא סתימאה, הכוונה היא שעתיק אינו מתגלה שם בגלוי.

דהיינו בחי' עתיק דאע"ג [דאף על גב] דגבורה דע"י [דעתיק יומין] מלובש במו"ס [במוחא סתימאה] היינו שההארה באה ע"י [עתיק יומין] בחי' גבורה וצמצום קו המדה אבל בבחי' חיצוניות הכתר דהיינו גלגלתא הנק' כתר שבכתר מלובש חסד דעתיק שלמעלה מבחי' קו המדה

כלומר, הבחינה של עתיק. אף שגבורה דעתיק יומין מלובשת במוחא סתימאה, פירוש הדבר הוא שההארה מגיעה באמצעות בחינת גבורה וצמצום קו המידה; ואילו בחיצוניות של כתר, כלומר בגלגלתא, הנקראת כתר שבכתר, מלובש חסד דעתיק, שהוא למעלה מבחינת קו המידה.

בחינה של עתיק, הגבורה שלו, מלובשת במוחא סתימאה, אך האור מגיע לשם באמצעות צמצום, דרך קו המידה שמאיר במידה. בחיצוניות של כתר, בגלגלתא של אריך אנפין, מלובש חסד דעתיק, והוא למעלה מכל מידה.

וזהו ע"ד שכי' [שכתב] המ"ח הנ"ל רק שמ"מ אין הגלוי בבחי' פנימית כמו במו"ס [במוחא סתימאה] רק בבחי' חיצונית. וע' בע"ח [בעץ חיים] שער מוחין דצלם ספ"ו החיצוניות שלו כו' והוא הגלגלת כו'.

וזה דומה למה שכתב המ"ח הנזכר לעיל; אלא שאף על פי כן, הגילוי אינו בדרך פנימית, כמו במוחא סתימאה, אלא בדרך חיצונית בלבד. ועיינו בעץ חיים, שער מוחין דצלם, סוף פרק ו': "החיצוניות שלו" וכו', "והוא הגלגלת" וכו'.

הדברים עולים בקנה אחד עם דברי משנת חסידים; ואף על פי כן, בחיצוניות הגילוי הוא חיצוני בלבד, ולא פנימי כמו במוחא סתימאה. ההערה מפנה גם לעץ חיים, שער מוחין דצלם, שם החיצוניות מזוהה עם הגולגולת.

ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' אמור דפ"ח²² וז"ל [וזה לשונו] והענין כי גם כתר אריך נחשב מעולם אי"ס כדרך כל כתר שמתייחס למה שלמעלה ממנו ועיקרו של אצילות מתחיל ממוחא סתימאה שהוא חכמה דאריך עכ"ל [עד כאן לשונו]:²³

ועיינו ברמ"ז על פרשת אמור, דף פ"ח, ואלו דבריו: "והענין הוא שגם כתר דאריך נחשב מעולם אין סוף, כדרכו של כל כתר שמתייחס למה שלמעלה ממנו; ועיקר האצילות מתחיל ממוחא סתימאה, שהיא החכמה דאריך". עד כאן לשונו.

ההערה מסתיימת בציטוט מדברי הרמ"ז, רבי משה זכות, בהערותיו על הזוהר, פרשת אמור: כתר דאריך אנפין עדיין שייך לעולם אין סוף, שכן כל כתר מתייחס לבחינה שמעליו. האצילות עצמה מתחילה רק ממוחא סתימאה, החכמה דאריך אנפין.

קטע 3 • 91-13

הסוס

9 וסוס אשר רכב עליו המלך. ²⁴ היינו מ"ש כי תרכב על סוסך ²⁵ כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה]

כלילה רוכב ²⁶ על כרוב קל שלו ושט ב"יח אלף עלמין ²⁷ הן

"והסוס אשר רכב עליו המלך": זהו שכתוב "כי תרכב על סוסך". שהרי אמרו חז"ל שכלילה הוא רוכב על כרוב קל שלו ומשוטט בשמונה עשר אלף עולמות. אלה הם

המאמר עובר לפרט השני בדברי המן, "והסוס אשר רכב עליו המלך", וקושר אותו לדברי הנביא לה': "כי תרכב על סוסך", שהמאמר הקודם קשר למתן תורה. חז"ל אמרו שכלילה ה' רוכב על כרוב קל שלו ומשוטט בשמונה עשר אלף עולמות.

בח"י ח"י ברכאן דצלותא שהן בבחי' ח"י חוליות השדרה ²⁸ שבהן נמשך מוח החכמה לירכים ורגלים לפי שהחוט מגיע עד גיד הנשה וג"ה [וגיד הנשה] מתפשט בירכים ורגלים.

בחינת שמונה עשרה ברכות התפילה, שהן כנגד שמונה עשרה חוליות השדרה, שדרך נמשכת חכמת המוח אל הירכיים והרגליים; שכן חוט השדרה מגיע עד לעצב השת, ועצב השת מתפשט בירכיים וברגליים.

שמונה עשר אלף העולמות מקבילים לשמונה עשרה ברכות תפילת העמידה, שחז"ל הקבילו לשמונה עשרה חוליות השדרה. דרך השדרה מגיעה חכמת הראש אל הירכיים והרגליים, שכן חוט השדרה נמשך עד לעצב השת, המתפשט ברגליים.

10 ולכן כל הכורע כורע בברוך ²⁹ שבברכה ראשונה שהכריעה היא כפיפת הראש דהיינו המשכת חכמה ע"י שכופף ראשו וחכמתו שבו

לכן כל הכורע, כורע ב"ברוך" שבברכה הראשונה; שכן הכריעה היא כיפוף הראש, כלומר, המשכת חכמה כאמצעות כיפוף ראשו והחכמה שבו.

מכיוון ששמונה עשרה הברכות ממשיכות את החכמה לאורך עמוד השדרה, כורעים במילה "ברוך" שבברכה הראשונה. הכריעה מכופפת את הראש, שבו מצויה החכמה, וכיפופו ממשיך את החכמה הזאת אל הגוף.

אלא שהח"י ברכאן הן באצ"י והוא ע"י הנשמות שהעלאתן ביום משא"כ המלאכים שירתם ומזונם הוא כלילה דוקא.

אלא ששמונה עשרה הברכות הן באצילות, והמשכתן היא באמצעות הנשמות, שעולות ביום; ואילו שירתם ומזונם של המלאכים הם דווקא כלילה.

אולם שמונה עשרה הברכות שבתפילה פועלות באצילות באמצעות נשמות ישראל, שתפילותיהן עולות ביום. המלאכים שרים ומקבלים את מזונם דווקא כלילה.

ותקם בעוד לילה³⁰ ותתן טרף לביתה אלו המלאכים וחק לנערותיה אלו ההיכלות שבע הנערות הראויות לתת³¹ כו'.

"ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה" — אלו המלאכים; "וחק לנערותיה" — אלו ההיכלות, "שבע הנערות הראויות לתת" וכו'.

הפסוק על אשת חיל, "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, וחוק לנערותיה", נדרש כמתן מזון למלאכים ולהיכלות של מעלה בלילה. "נערותיה" מקושרות לשבע הנערות שניתנו לאסתר בארמון המלך.

ולהם נמשך בבחי' חיי אלפין כי רכב אלקים רבותים אלפי שנאן.³² אלפי שאינן³³ מרבותים והיינו שמתחלק לחיי אלף מיני השגות לכל חד לפום שיעורא דיליה.

ולהם נמשכת בחינת שמונה-עשר אלף, שכן "רכב אלקים רבותים אלפי שנאן" — "אלפי שאינן", כלומר, אלפים שאינם מתוך עשרים אלף. והיינו שהדבר מתחלק לשמונה-עשר אלף מיני השגות, לכל אחד לפי מידתו.

אצל המלאכים השפע מתחלק לשמונה-עשר אלף: בפסוק נאמר "רבותיים", כלומר עשרים אלף, ו"אלפי שאינן" גורע אלפיים, כך שנותרים שמונה-עשר אלף. אלו הם שמונה-עשר אלף מיני השגות, וכל מלאך מקבל לפי יכולתו.

11 והנה המשכה והשפעה זו היא בבחי' כרוב כרביא דהיינו בחי' אדם. אלא שפני אדם אפי רברבי וכרוב הוא אנפי זוטרי.³⁴

והנה, המשכה והשפעה זו היא בבחינת כרוב — "כמו ילד" (פְּרָכָא), כלומר בבחינת אדם; אלא שפני האדם הם "פנים גדולות", ואילו פני הכרוב הם "פנים קטנות".

השפע אל המלאכים עובר דרך הכרוב, שחז"ל פירשו את שמו כ"כמו ילד" (פְּרָכָא), ולכן יש לו פני אדם. לאדם מבוגר יש "פנים גדולות", ואילו לכרוב יש "פנים קטנות" — פני ילד.

ובאור זה הנה אדם הוא שם מ"ה [שם מ"ה] שהמילוי הוא באלפייין ואל"ף הוא יו"ד וי"ו יו"ד

וביאור העניין: אדם הוא שם מ"ה, שמילוי באלפייין; והאל"ף מורכבת [מ] יו"ד, וי"ו, יו"ד,

המילה אדם עולה בגימטרייה 45, כמניין שם מ"ה — שם הוי' במילוי אלפייין. את האות אל"ף מציירים כיו"ד עליונה ויו"ד תחתונה, המחברות באמצעות וי"ו.

דהיינו וי"ו המחבר יו"ד עלאה עם יו"ד תתאה כענין עושה שלום במרומיו³⁵ כו' והיינו עיי' בחי' בטול הנמשך להם.

כלומר, וי"ו המחברת יו"ד עליונה עם יו"ד תחתונה, כעניין "עושה שלום במרומיו" וכו'; והדבר נעשה באמצעות בחינת הביטול הנמשכת אליהם.

הווי"ו המחברת בין שתי היו"דין מבטאת את החיבור בין העליון לתחתון, כמאמר "עושה שלום במרומיו". חיבור זה נוצר באמצעות הביטול הנמשך אליהם.

12 והנה אנפי רברבי הוא שנמשך מבחי' מוחין יותר שזהו ההפרש בין גדול לקטן שלפי שכלו יהולל איש³⁶ כנודע. והמוחין הן בחי' בטול הנמשך לו.

והנה, פנים גדולות פירושן שנמשכת בחינה רבה יותר מן המוחין, כי זהו ההבדל בין מבוגר לקטן: "לפי שכלו יהולל איש", כידוע. והמוחין הם בחינת כיטול הנמשכת אליו.

"פנים גדולות" מקבלות יותר מן המוחין: מבוגר שונה מילד במידת הבנתו, כמאמר הפסוק: "לפי שכלו יהולל איש". המאמר מזהה את המוחין עם הביטול: כפי שייאמר בהמשך, חכמה היא שפלות, כוח מה — הכוח של "מה".

ולכן זקן מיושב³⁷ [מיושבת] דעתו מפני שיש לו בחי' בטול יותר. משא"כ בחור יש לו רתיחת הבחורות מפני שלא נמשך בו בחי' בטול כ"כ [כל כך].

לכן דעתו של זקן מיושבת, משום שיש בו יותר מבחינת הביטול. לעומת זאת, אצל בחור יש רתיחת נעורים, משום שבחינת הביטול אינה נמשכת בו במידה רבה כל כך.

לכן דעתו של זקן רגועה ומיושבת: יש בו יותר ביטול. בחור הוא בעל מזג סוער, משום שהביטול עדיין לא נמשך בו במידה רבה כל כך.

וזהו ענין אנפי זוטרי והוא בבחי' מט"ט [מטטרון] שנק' נער³⁸ ובבחי' כרוב זה נמשך שפע בחי' אלף עלמין.³⁹

וזהו ענין הפנים הקטנות, והוא בחינת מט"ט, הנקרא "נער"; ובחינת כרוב זו נמשכת ההשפעה אל שמונה עשר אלף העולמות.

"פנים קטנות" הן הבחינה הצעירה הזאת, בחינת המלאך מטטרון, הנקרא "נער". באמצעות כרוב זה מגיעה ההשפעה אל שמונה עשר אלף העולמות.

13 והנה כתיב רכב אלקים רבותים כו' אדני במ סיני בקדש⁴⁰ כו' כלומר כשם שנמשך בבחינת מלאכים בחי' אלף עלמין כך נמשך ג"כ בבחי' סיני בקדש להיות המשכת אלקות בבחי' עשייה גשמית בתורה על הר סיני.

והנה כתוב: "רכב אלקים רבותים" וכו', "אדני במ, סיני בקדש" וכו'. כלומר, כשם שהמשכה מגיעה לבחינת המלאכים שבשמונה-עשר אלף העולמות, כך היא מגיעה גם לבחינת "סיני בקדש", כדי שתהיה המשכת אלקות בבחינת עשייה גשמית, בתורה [שניתנה] על הר סיני.

הפסוק על מרכבת ה' ורכבותיה ממשיך: "אדני במ, [כמו] סיני בקדש". כשם שהשפע של ה' מגיע למלאכים שבשמונה-עשר אלף העולמות, כך בסיני נמשכה האלקות לתוך העשייה הגשמית באמצעות התורה.

והמשכה זו היא בבחי' סוסים סוס בגימטריא ב"פ [ב' פעמים] ג"ס. שהוא משם ס"ג [שם ס"ג] שהוא למעלה משם מ"ה [שם מ"ה]. כי כדי להמשיך אור בעשיי [בעשייה] גשמית מוכרח להיות הארה מלמעלה מעלה כמשל האבוקה הנ"ל.

המשכה זו היא בבחינת סוסים: "סוס" בגימטריה הוא פעמיים גימ"ל-סמ"ך (63), וזהו משם ס"ג (63), שהוא למעלה משם מ"ה (45). שכן כדי להמשיך אור לתוך העשייה הגשמית, מוכרחת להיות הארה ממקום גבוה מאוד, כמו במשל האבוקה שהוזכר לעיל.

ההמשכה אל תוך הגשמיות נעשית באמצעות "סוסים": המילה "סוס" שווה 126, כלומר פעמיים 63, הערך של שם ס"ג (הוי' במילוי העולה 63), הגבוה משם מ"ה. הטקסט כותב את המספר 63 כגימ"ל-סמ"ך, אותיות ס"ג בסדר הפוך, היוצרות את המילה "גס"; על כך מדובר בפסקה הבאה. כדי להוריד אור לתוך העשייה הגשמית דרוש אור שמקורו גבוה מאוד, כמו שרק אבוקה גדולה יכולה להאיר למקום רחוק.

והיינו גבורת הסוס לרוץ למקום שאין הרוכב יכול להגיע שם וריצת הסוס גדולה מריצת אדם היא בחי' הכרוב הנמשך במלאכים שאינו רץ כ"כ [כל כך] כמו הסוסים:

וזהו כוחו של הסוס: לרוץ למקום שהרוכב אינו יכול להגיע אליו. מהירות ריצתו של הסוס גדולה מזו של אדם, שהיא בחינת הכרוב הנמשך במלאכים, שאינו רץ כמו הסוסים.

הסוס יכול להביא את הרוכב למקומות שהוא עצמו אינו יכול להגיע אליהם, והוא רץ מהר יותר מאדם. הכרוב, שפניו פני אדם, דומה לאדם בריצתו: הוא אינו מגיע רחוק או מהר כמו הסוסים.

קטע 4 • 14-15

המן, הכתר ומסירות נפש

14 והנה בחי' לבוש וסוס יכול להיות ע"י בחי' המן. המן העץ⁴¹ בחי' גסות שנתברר בקדושה מבני בניו של המן^{42,43}. כו' דהיינו הגבהת הלב ויגבה לבו⁴⁴ כו'.

והנה, בחינת הלבוש והסוס יכולה לבוא מבחינת המן. "המן העץ" — בחינת הגסות שהתבררה ונכנסה לקדושה, "מבני בניו של המן" וכו'; כלומר, הגבהת הלב: "ויגבה לבו" וכו'.

הלבוש והסוס יכולים לבוא אפילו מ"המן". חז"ל מצאו רמז להמן במילים "המן העץ", והוא מסמל גסות וגאווה; אך לאחר שהגסות הזאת מתבררת, היא יכולה להיכנס לקדושה, כפי שאמרו חז"ל שמבני בניו של המן למדו תורה. כשהיא מתבררת, היא נעשית הגבהת לב קדושה, כמו אצל המלך שעליו נאמר "ויגבה לבו בדרכי ה'".

והענין כי הנה צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה.⁴⁵ עיניו בחיי חכמה בחיי משה שהיה ענו שהחכמה שפלות כח מ"ה [מה]

העניין הוא שצריך לתת את עיניו למטה ואת לבו למעלה. "עיניו" הן בחינת חכמה, בחינתו של משה שהיה עניו; שכן חכמה היא שפלות, כוח מ"ה.

על האדם להשפיל את עיניו ולהגביה את לבו. העיניים מסמלות את החכמה, את מידתו של משה, העניו מכל אדם, שכן חכמה היא ביטול עצמי: את המילה חכמה דורשים כ"כוח מ"ה" — הכוח של "מה אני?".

אבל לבו כי [כתב] ביהושפט ויגבה לבו כוי וכן בחיי סוס ב"פ [בי פעמים] ס"ג [שם ס"ג] שהוא ענין גס

אבל על "לבו" נאמר אצל יהושפט: "ויגבה לבו" וכו'. וכך גם בחינת הסוס — פעמיים ס"ג — עניינה גסות;

לעומת זאת, צריך להגביה את הלב, כפי שנאמר על המלך יהושפט: "ויגבה לבו בדרכי ה'". גם לסוס, שערכו פעמיים ס"ג, יש תכונה זו: אותיות ס"ג, כשהן נהפכות, יוצרות את המילה גס.

וגם בחיי סוס לרוץ נעשה מבחי המן כי ירידה צורך עלייה להיות בע"ת [בעלי תשובה] וזדונות נעשו כזכויות⁴⁶ כוי.

וגם בחינת הסוס, לרוץ, נעשית מבחינת המן, כי הירידה היא צורך עלייה, כדי שיהיו בעלי תשובה, וזדונות נעשים כזכויות וכו'.

גם כוחו של הסוס לרוץ, ולהוליך את האור למטה, נובע מבחינת המן לאחר שהתבררה. הירידה היא צורך עלייה: הנפילה מאפשרת את התשובה, ובאמצעות התשובה אף זדונות נעשים כזכויות.

אבל כתר מלי הוא בחיי בעטרה שעטרה לו אמו⁴⁷ דווקא היינו ע"י נעשה ונשמע⁴⁸ בבחי נעשה תחלה בחיי עשייה שהיא מבחי מקיף הסוכ"ע בשוה.

אבל כתר מלכות הוא דווקא בחינת "בעטרה שעטרה לו אמו", כלומר, על ידי "נעשה ונשמע", בבחינת "נעשה" תחילה — בחינת עשייה, שהיא מבחינת האור המקיף, סובב כל עלמין, בשוה.

כתר המלכות אינו בא ממקור זה. הוא "בעטרה שעטרה לו אמו", ונמשך על ידי "נעשה ונשמע" של ישראל. הקדמת "נעשה" היא בחינת עשייה, שמקורה באור המקיף את כל העולמות בשוה.

15 ואח"כ נשמע המשכת התורה בפנימיות ואין זה אלא בבחי ישראל מקדשי שמך שיש להם מסי"נ [מסירות נפש].

ואחר כך "נשמע" — המשכת התורה בפנימיות. הדבר שייך רק לבחינת ישראל, "מקדשי שמך", שיש להם מסירות נפש.

אחרי "נעשה" בא "נשמע" — המשכת חכמת התורה פנימה, אל תוך ההבנה. הדבר שייך רק לישראל, שהתפילות מכנות אותם "מקדשי שמך", מפני שיש להם מסירות נפש.

ולכן הם דווקא הממשיכים בחיי כתר תר"ך עמודי אור כמו עמוד המחבר מעלה ומטה. וגם כפורים היה גילוי זה וקבל היהודים⁴⁹ את אשר החלו לעשות.

לכן דווקא הם ממשיכים את בחינת כתר, תר"ך עמודי אור, כעמוד המחבר בין מעלה למטה. גם כפורים התגלתה בחינה זו: "וקבל היהודים את אשר החלו לעשות".

מסירות הנפש היא הסיבה שרק ישראל ממשיכים את בחינת כתר, המתוארת כתרי"ך עמודי אור — עמוד המחבר בין מעלה למטה. המאמר הקודם הסביר שהמספר כולל את תרי"ג מצוות התורה ואת שבע מצוות דרבנן; תרי"ך הוא גם הגימטריה של כתר. כפורים התגלתה בחינה זו מחדש, כאשר "וקבל היהודים" את מה שהחלו לעשות במעמד הר סיני.

היהודים דוקא דהיינו ע"י מס"נ [מסירות נפש] כו' ע"י מרדכי ואסתר כו'. כי מרדכי הוא מר דרור⁵⁰ ומתרגמין מירא דכיא.⁵¹ מר דרור נק' למעלה בעלמא דחירות.

"היהודים" דווקא, כלומר באמצעות מסירות נפש וכו', באמצעות מרדכי ואסתר וכו'. מרדכי הוא "מר דרור", שאנו מתרגמים [לארמית] "מירא דכיא". למעלה, בעולם החירות, הוא נקרא "מר דרור".

הפסוק אומר דווקא "היהודים", מפני שבימי מרדכי ואסתר היו היהודים מוכנים למסור את נפשם ולא לנטוש את אמונתם. חז"ל מצאו את שמו של מרדכי בביטוי "מר דרור" — המור הזך שבשמן המשחה, המתורגם לארמית "מירא דכיא", כלומר מור טהור. למעלה, במדרגה הנקראת "עולם החירות", הוא נקרא "מר דרור".

קטע 5 • 161-18

מרדכי ואסתר

16 ולמטה נקרא מירא דכיא בחי' מר שהוא מרירות וגבורות הנמשך בבחינת דכ"ן ומסאבין. היא התורה הנמשכת ומתלבשת בעוה"ז הגשמי שהיא בבחי' גלות ומרירות בעניני העוה"ז.

ולמטה היא נקראת "מירה דכיא": בחינת מור, שהיא מרירות וגבורות הנמשכות אל תחום הטהור והטמא. זוהי התורה הנמשכת ומתלבשת בעולם הזה הגשמי, והיא נתונה בגלות ובמרירות בעניני העולם הזה.

למטה אותה בחינה נקראת "מירה דכיא": מור מרמז על מרירות ועל גבורות, הנמשכות אל תחום שיש בו טהור וטמא. זו התורה כפי שהיא יורדת לעולם הזה הגשמי; היא בגלות ובמרירות, כשהיא מלוכשת בעניני העולם.

וע"ז אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה]⁵² הנביאים עתידים להבטל כביטול זיו השמש. שהגם שהזיו מאיר ויש לו אור רב מ"מ במקורו הוא בטל שאינו נראה ונרגש כלל.

על כך אמרו חז"ל: "הנביאים עתידים להיבטל כביטול זיו השמש". אף שהזיו מאיר ויש בו אור רב, במקורו הוא בטל, עד שאינו נראה או מורגש כלל.

חז"ל אמרו שספרי הנביאים עתידים להתבטל, ובאותו מאמר נאמר שמגילת אסתר וההלכות לא יתבטלו, כפי שהמאמר יסביר בהמשך. אדמו"ר הזקן משווה את הביטול הזה לזיו השמש בתוך השמש עצמה: הזיו מאיר בעוצמה בפני עצמו, אך בתוך מקורו אין מבחינים בו כלל.

כך הנביאים שהם מנו"ה [מנצח והוד] יהיו בטלים שלא יהיו נראים ונגלים למעלה יתירה וגדולה בהגלות נגלות אוא"ס [אור אין סוף] ממש ונגלה כבוד⁵³ ה' ממש וראו כל בשר כו'.

כך גם הנביאים, שמקורם בנצח ובהוד, יהיו בטלים, ולא ייראו ויתגלו כמעלה מיוחדת וגדולה, כאשר אור אין סוף עצמו יתגלה בגלוי ו"נגלה כבוד ה' ממש, ו"ראו כל בשר" וכו'.

הנביאים מקבלים את נבואתם מנצח ומהוד, ולעתיד לבוא גילוי זה כבר לא יבלוט כמעלה מיוחדת, משום שאור אין סוף עצמו יתגלה בגלוי. אז, כלשון הפסוק, "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר".

אבל מגילת אסתר היא בחי' הסתר אסתיר פני ביום ההוא⁵⁴ דהיינו בחי' מלי' שמסתרת בראש הבריאה ונעשה עתיק דבריאה.

אבל מגילת אסתר היא בחינת "הסתר אסתיר פני ביום ההוא", כלומר בחינת מלכות, המסתרת בראש [עולם] הבריאה ונעשית עתיק של הבריאה.

מגילת אסתר שונה: היא בחינת "הסתר אסתיר פני ביום ההוא" — גילוי נסתר. היא מייצגת את מלכות, המסתרת בראש עולם הבריאה ונעשית העתיק שלו, המקור הנסתר שבתוכו.

17 ויום ההוא הוא בחי' בינה. ולכן נק' בחי' עתיק הסתר אסתיר ביום ההוא⁵⁵ שגילוי עתיק הוא בבינה.

ו"היום ההוא" הוא בחינת בינה. לכן בחינת עתיק נקראת "הסתר אסתיר [את פני] ביום ההוא", שכן גילוי עתיק הוא בבינה.

"היום ההוא" מתייחס לבינה, וגילוי עתיק הוא בבינה. לכן עתיק נקרא "הסתר אסתיר [את פני] ביום ההוא": זו בחינת נסתרת המתגלה בבינה, ובה בעת נשאר בהסתר.

והיינו בחי' פני היא בחי' כתר מלכות לפי שהמלכות ל"ל [לית ליה / לית לה] מגרמה כלום ומקבלת מעשר מלכיות⁵⁶

כלומר, בחינת "פני" היא בחינת כתר של מלכות, שכן למלכות אין דבר משל עצמה והיא מקבלת מעשר מלכויות.

"פני" היא כתר של מלכות, הנקודה העליונה ביותר שלה. למלכות אין דבר משל עצמה: היא מקבלת הכול מלמעלה, מעשר "מלכויות" — המלכות שבכל אחת מעשר הספירות.

(שלכן אומרים ב"ה [בראש השנה] יו"ד מלכיות)⁵⁷ וכתר מקבלת ממלכות שבכתר והיא בחינת פני וזו היא המסתרת בראש הבריאה ונעשית עתיק.⁵⁸

(ולכן אומרים בראש השנה עשרה [פסוקי] מלכויות), וכתר [של מלכות] מקבל מהמלכות שבכתר. זו בחינת "פני", והיא המסתרת בראש בריאה ונעשית עתיק.

לכן אומרים בתפילות ראש השנה עשרה פסוקי מלכויות. הנקודה העליונה ביותר של מלכות, הכתר שלה, מקבלת ממלכות שבכתר; זו בחינת "פני", המסתרת בראש בריאה ונעשית העתיק שלה.

ולכן אפי' [אפילו] לעי'ל [לעיתיד לבוא] שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה⁵⁹ שבחיי ביום ההוא יהיה בבחי' זה בחי' גילוי מ"מ בחי' אסתר⁶⁰

לכן, אפילו לעתיד לבוא, שעליו נאמר: "ואמר ביום ההוא: הנה אלקינו זה" — כלומר, בחינת "ביום ההוא" תהיה בבחינת "זה", בחינת גילוי — בכל זאת בחינת אסתר,

על העתיד לבוא אומר הנביא: "הנה אלקינו זה": מה שכעת הוא "ההוא" — נסתר ונאמר עליו כאילו הוא מרוחק — יהיה "זה", דבר שמצביעים עליו בגלוי. ואף על פי כן, בחינת אסתר נשארת נסתרת.

שהיא בחי' עתיק היא בחי' סדכ"ס [סתימא דכל סתימין] כי סתימין הם או"א [אבא ואימא]⁶¹ ועתיק הוא סתימא⁶² אפי' [אפילו] לגבי סתימין

שהיא בחינת עתיק, היא בחינת סדכ"ס, שכן "סתימין" הם אבא ואמא, ועתיק הוא סתום אפילו ביחס ל"סתימין",

אסתר היא עתיק, "סתימו דכל סתימין". אבא ואמא (חכמה ובינה) נקראים בעצמם "נסתרים", ועתיק נסתר אפילו ביחס אליהם.

ולכן אין לה בטול וכן ההלכות שהן בחי' מרדכי מירא דכיא ויהי אומן את הדסה היא אסתר⁶³ שהיא המעלה את הנשמות בגי'ע [בגן עדן].

ולכן אין לה ביטול. וכך גם ההלכות, שהן בחינת מרדכי, "מירא דכיא". "ויהי אומן את הדסה היא אסתר": היא המעלה את הנשמות בגן עדן.

מכיוון שאסתר למעלה אפילו מהגילוי העתידי, אורה לא יתבטל לעולם; וכך גם ההלכות, שהן בחינת מרדכי, "מירא דכיא". מרדכי גידל את הדסה, היא אסתר, ואסתר היא הכוח המעלה את הנשמות בגן עדן.

ששה חדשים בשמן המור.⁶⁴ שמן בחי' חכמה. מור יש בו ריח חזק והיינו ענין העלאה בבחי' גבורות דהיינו גבורות דאבא.

"ששה חדשים בשמן המור": שמן הוא בחינת חכמה; למור יש ריח חזק, וזהו עניין העלייה בבחינת גבורות, כלומר, הגבורות של אבא.

לפני שהובאו אל המלך הוכנו הנערות במשך "ששה חדשים בשמן המור", שעל פי המאמר הקודם פירושם כניסת הנשמה לגן עדן. כאן השמן הוא חכמה, והמור, שריחו חזק, הוא עליית הנשמה באמצעות הגבורות של אבא.

18 וששה חדשים בבשמים⁶⁵ הם גבורות דאימא. ובזה הוא העמוד המחבר מעלה ומטה הנערה באה⁶⁶ כו'.

"ושישה חודשים בבשמים" הם הגבורות של אמא. "ובזה" — כלומר, בעמוד המחבר בין מעלה למטה — "הנערה באה" וכו'.

ששת החודשים הבאים היו "בבשמים", שהם הגבורות של אמא. הפסוק ממשיך: "ובזה הנערה באה [אל המלך]", ו"זה" הוא העמוד המחבר בין מעלה למטה, שבאמצעותו הנשמה עולה מגן עדן אחד למשנהו.

כי כשם שבג"ע [שבגן עדן] התחתון צריך שישכח חיזו דהאי עלמא. כך בגע"ע [בגן עדן העליון] צריך שישכח עונג גע"ת [גן עדן התחתון] ששם הוא ענין תענוג נפלא אחר שהוא למעלה מעלה.

כשם שבגן עדן התחתון צריך לשכוח את מראה העולם הזה, כך בגן עדן העליון צריך לשכוח את התענוג של גן עדן התחתון, שכן שם יש תענוג מופלא אחר, שהוא נעלה הרבה יותר.

כאשר הנשמה נכנסת לגן עדן התחתון, עליה לשכוח את מראות העולם הזה; וכשהיא עולה לגן עדן העליון, עליה לשכוח אפילו את התענוג של גן עדן התחתון. בכל דרגה גבוהה יותר יש תענוג חדש ומופלא, נעלה מזה שקדם לה.

וכל הענג הזה הוא מטעמי תורה ישקני מנשיקות פיהו.^{67,68} וכוונת המצות שידעו וישיגו טעמי ההלכות וסודותיהן

וכל התענוג הזה נובע מטעמי התורה: "ישקני מנשיקות פיהו". וכוונת המצוות היא שיידעו וישיגו את טעמי ההלכות ואת סודותיהן,

כל התענוג הזה נובע מטעמי התורה, "נשיקות פיהו" שאלהן מייחל הפסוק; רש"י מסביר שזו בקשת ישראל מה' שיקיים את הבטחתו להופיע שוב ולגלות את סוד טעמי התורה. מטרת המצוות היא שהנשמות יידעו וישיגו את טעמי ההלכות ואת סודותיהן.

וכזה יתענגו בתענוג נפלא ועצום והיינו בחיי מרדכי מירא דכיא. ולכן גם ההלכות אינם בטלים כמשל האבוקה הנ"ל:

ובכך יתענגו בתענוג מופלא ועצום. זו בחינת מרדכי, "מרא דכיא". ולכן גם ההלכות אינן בטלות, כפי שמלמד משל האבוקה שהוזכר לעיל:

בכך יתענגו הנשמות תענוג מופלא ועצום, וזו בחינת מרדכי, מרא דכיא. לכן גם ההלכות לעולם אינן בטלות: בדומה לאבוקה שאורה מגיע למרחק, הן מעידות על מקורן הנעלה מאוד.

קטע 6 • 191-20

מה שהמן לא היה יכול לתת

19 אך ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי⁶⁹ כי בחיי מקיף נמשך גם בהמן כנודע שיש י"א סממני קטורת ולבונה הוא המקיף דקרו ליה אלהא דאלהיא.⁷⁰

אולם "המן לקח את הלבוש ואת הסוס והלביש את מרדכי", מפני שגם להמן נמשכת בחינת האור המקיף, כידוע שיש אחד עשר סממני קטורת, והלבונה היא המקיף, שאותו מכנים "אלוקה של אלוקים".

בסופו של דבר הלביש המן את מרדכי בלבוש המלכות והוליך אותו על סוס המלך. זאת מפני שהאור המקיף מגיע אפילו להמן: כידוע, מכין אחד עשר סממני הקטורת, הלבונה היא המקיף, הבחינה הנקראת "אלוקה של אלוקים" — כך, לפי הגמרא, מכנים אותו אפילו אומות העולם.

ולכן נמשך גם בה בחינת לבוש עליון מלכות דא"ס וכן הסוס משם ס"ג [שם ס"ג]. משא"כ הכתר שהוא המשכה מקו וחוט לבחיי פנימי [פנימיות / פנימית] אין להמן שליטה שם

ולכן נמשכת גם בו בחינת הלבוש העליון, מלכות דאין סוף, וכן הסוס, משם ס"ג. אבל לכתר, שהוא המשכה מן הקו והחוט אל הפנימיות, אין להמן שליטה,

לכן יכולים לעבור דרך המן הלבוש העליון, מלכות דאין סוף, והסוס שמקורו בשם ס"ג. אבל הכתר, הנמשך מן הקו אל הפנימיות, אינו בהישג ידו: אין להמן שליטה שם.

ולא נעשה רק ע"י ישראל שהם מקדשי שמך ע"י נעשה ונשמע^{71,72} בחיי בטול בא"ס דוקא. ולא ע"י גסות בחיי המן אפי' [אפילו] אחר הבירור שיתברר בקדושה:

והדבר נעשה רק על ידי ישראל, שהם מקדשי שמך באמצעות "נעשה ונשמע" — בחינת ביטול לאין סוף דוקא; ולא באמצעות גסות, בחינת המן, אפילו לאחר הבירור, כשהיא תתברר ותיכלל בקדושה.

הכתר מגיע רק באמצעות ישראל, "שהם מקדשי שמך", באמצעות "נעשה ונשמע" — הביטול שלהם לפני אין סוף. הוא לעולם אינו מגיע באמצעות גסותו של המן, אפילו לאחר שהגסות מתבררת ונכללת בקדושה. לכן בפסוק המן נותן למרדכי את הלבוש ואת הסוס, אך לא את הכתר.

20 [ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער י" פ"ב [פרק ב'] דע כי או"פ [אור פנימי] כו' וזהו בבחי' על ידי דוקא ע"ש]:

[ועיינו בעץ חיים, שער י', פרק ב': "דע כי אור פנימי" וכו'; וזהו דווקא בבחינת "על ידי". עיינו שם].

גהת סיום מפנה את הקורא לעץ חיים, שער י', פרק ב', אל הקטע הפותח במילים "דע כי אור פנימי". היא מוסיפה שהדבר הוא דווקא בבחינת "על ידי", כלומר באמצעות דבר אחר; בפסקה האחרונה נאמר שהכתר בא רק "על ידי" ישראל.

בעבודה

האדם זקוק גם לעיניים מושפלות וגם ללב מורם: לענוות החכמה, כדוגמת משה, לצד הגבהה קדושה של הלב — הצורה המתוקנת של גאוות המן — הדוחפת אותו להתקדם בעבודת ה'; אפילו ירידה משרתת את העלייה שבתשובה. אולם הכתר, הגילוי העמוק ביותר, נמשך רק באמצעות ביטול ומסירות נפש: "נעשה" קודם ל"נשמע". והתענוג הגבוה ביותר של הנשמה הוא לדעת ולהבין את טעמי ההלכות.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר המאמר שלמצוות, המושרשות בחיצוניות הכתר, יש מעלה על התורה, הנובעת מפנימיותו?
2. כיצד משל הלפיד מסביר הן מדוע אור אין סוף מתגלה רק כלפי חוץ והן מדוע ההלכות לא יתבטלו לעולם?
3. מה ההבדל בין הכרוב של שם מ"ה לסוסים של שם ס"ג, ומדוע נדרשו הסוסים במתן תורה בסיני?
4. באיזה אופן יכולה גסותו של המן לשמש את הקדושה, ומדוע היא לעולם אינה יכולה להוריד את הכתר?
5. מדוע הנביאים יתבטלו לעתיד לבוא, ואילו מגילת אסתר וההלכות לא יתבטלו?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור על הניל

נוסף נוסף (הנחה) של ביאור זה נדפס שם, בין מאמרי אדמו"ר הזקן משנת תקע"ב.

הערת קה"ת

עוד הנחה במאמרי אדה"צ תקע"ב ע"ר. עוד הנחה בהנחות הר"פ ז"ל ע"קמד. ראה שערי אורה סד, א ואילך. עם הגהות וקיצורים באוה"ת מג"א ע"פכ, ע"ד, ע"צו.

פסוקה 2

2 משא"כ מו"ס סתים

לקוטי תורה על שלח מפנה להסבר זה: גלגלתא, כתר שבכתר ומקור המצוות, גבוהה במובן מסוים אפילו ממוחא סתימאה, החכמה שבכתר ומקור התורה, אך רק מצד החיצוניות. שם מצוין שהדבר נראה כסותר את Etz Chaim (Sha'ar 22, chapter 5), והסתירה מתיישבת כך: בתוך הגלגלתא עצמה יש מוח נסתר מאוד, הנקרא חכמה עילאה הנסתר, והוא הפנימיות של כתר שבכתר.

הערת קה"ת

בלקוית פי שלח מט, ד מציין לכאן: "אמנם בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות מבאר דגם לגבי בחי' מו"ס שייך לומר שיש בחי' בגלגלתא שהיא גבוה יותר כי מו"ס היא חכמה שבכתר והוא מקור התורה וגלגלתא הוא כתר שבכתר והוא מקור המצוות אלא שהיא חיצונית כר, וכן נתבאר עוד במ"א, ולכאורה זהו נגד מ"ש בע"ח (ש"כ"ב פ"ה) "ע"ש. בארוכה. וראה גם בלקוית שה"ש כב, ד. ואילך.

פסוקה 3

3 כי פנימית הכתר אינו מן המניין

ההערה מפנה את הקורא למאמר זה, שבו נדון בהרחבה מדוע פנימיות כתר אינה נמנית עם עשר הספירות.

הערת קה"ת

ראה בארוכה בד"ה וילך תרס"ו.

פסוקה 4

4 ר"מ הי' דורש תילתא מתלי

רבי יוחנן אומר שכאשר רבי מאיר היה מלמד, הוא היה מלמד שליש הלכה, שליש אגדה ושליש משלים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לחכמה עמוקה המתגלית באמצעות משלים.

Sanhedrin 38b:22 סנהדרין ל"ח ב:כ"ב

דאמר רבי יוחנן: כי הנה דריש רבי מאיר בפירקיה, הנה דריש תילתא שמעטא, תילתא אגדתא, תילתא מתלי. ואמר רבי יוחנן: שלש מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר, ואנו אין לנו אלא שלש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין לח, ב. וראה בלקו"ש ח"ט ע' 202 הערה 34.

5

ונקי ר' נהוראי

הגמרא אומרת שבדורו של רבי מאיר לא היה מי שהשתווה לו; ברייתא שם אומרת ששמו האמיתי היה רבי נהוראי, ומסבירה את השם נהוראי כמי ש"מאיר עיני חכמים בהלכה". המאמר משתמש בכך כדי להראות שגדולתו של רבי מאיר הצריכה משלים.

Eruvin 13b:4 עירובין י"ג ב:ד'

תנא: לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו רבי מאיר? שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה. ולא נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו, ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו, ולמה נקרא שמו נהוראי? שמנהיר עיני חכמים בהלכה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין יג, ב. ראה באו"ת מהמגיד ס"פ בראשית.

פסוקה 5

6 וידבר שלשת אלפים משל

על שלמה המלך נאמר: "וידבר שלוש אלפים משל, ויהי שירו חמשה ואלף". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך: כדי להעביר נקודה אחת בתורה נדרשים משל על גבי משל.

I Kings 5:12 מלכים א' ה':י"ב

וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a thousand and five.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-א ה, יב.

פסוקה 6

7 והנה על הכתר

ההערה מפנה לעמודים האלה באור התורה על כי תשא, בעניין הלבוש המלביש את כתר ומוחא סתימאה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' כי תשא ע' ב'נט. ב'סו.

8

"ה' מלך, לבש גאות; לבש ה' עזו התאזר". במאמר הקודם זוהה לבוש זה עם "לבוש מלכות" שבאסתר ו, ח; כאן זהו הלבוש המקיף את כתר.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א

ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר אף-תכון תכל בל-תמוט:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the world is established, that it cannot be moved.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 מלי' דא"ס . . קודם הצמצום

ההערה מפנה לאור התורה על בהעלותך, בעניין מלכות של אין סוף, המקיפה את החלל הפנוי כפי שהיה לפני הצמצום.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' בהעלותך ע' תד.

פסוק 7

10 שאור מקיף . . ומצחצח הכלי

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער העקודים רפ"ב. סוף שער השתלשלות י"ס. ובשער הכללים בתחלתו.

11 שאור מקיף מאיר מבחוץ והאוי"פ מבפנים ומצחצח הכלי

בתחילת הפרק השני של Sha'ar HaAkudim, Etz Chaim מסביר שהאור שהכלי אינו יכול להכיל נשאר מחוץ לו כאור מקיף, ואילו האור הפנימי מאיר בתוכו; כל אחד מהם מגיע עד למחצית עובי דופן הכלי, ובאמצעות שני האורות הללו הכלי מואר ומזדכך. הביטוי במאמר "ממרק את הכלי" מבוסס על כך.

Sefer Etz Chaim 6:2 עץ חיים ר"ב

... כן בחינת האורות כי אור הגדול שלא יוכל הכלי להגביל ולקבל בתוכו מאיר מבחוץ בסוד אור מקיף ואור המועט נשאר בפנים משא"כ בכלים וא"כ איך מבחי און שהוא עליון יהיה חיצוניות הכלי ומן החוסם שהוא יותר תחתון יהיה פנימיות הכלי. התשובה בזה דע כי האור כולו הוא שוה בהשוואה א' וכאשר רצה לכנס ולהיות מוגבל תוך הכלי אז האור ההוא שאינו יכול לישא' בכלי נשאר מבחוץ בבחי' מקיף ואוי"פ הוא מאיר מבפנים בכלי ועובר האור עד חצי עובי דופני הכלי מצד פנימיותו ואור המקיף הוא מאיר מבחוץ לכלי ועובר ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

12 שאור מקיף מאיר מבחוץ והאוי"פ מבפנים ומצחצח הכלי

בסוף השער העוסק בירידת עשר הספירות בתוך העיגולים, Etz Chaim מתאר שוב את האור הפנימי עובר מבפנים דרך מחצית עובי דופן הכלי, ואת האור המקיף עובר מבחוץ דרך המחצית השנייה, כך שהכלי מקבל אור משני הצדדים ומזדכך מאוד.

Sefer Etz Chaim 2:3 עץ חיים ב"ג

13 שאור מקיף מאיר מבחוץ והאוי"פ מבפנים ומצחצח הכלי

Sha'ar HaKlalim פותח בנקודה הראשונה שנאצלה, שבתוך הכלי שלה היו עשרה אורות פנימיים ומחוצה לו עשרה אורות מקיפים. נאמר שם שהאור המקיף גדול יותר, משום שהאור הפנימי מצומצם בתוך הכלי.

Sefer Etz Chaim, Shaar HaKlalim 1:1-2 עץ חיים, שער הכללים א"א-ב'

... וז"ס ודברתי אתך מבין ב' הכרובים שהיה מצומצמת שם השכינה ומנקודה זו נתפשטו י' נקודות מכתר עד המלכות עד"ו כי מהיותר מובחר ועליון מנקודה זו נעשה כתר ונתפשט למטה ושאר הטי' כלולים בו ומה שנשאר בתוכה ג"כ ממובחר הנשאר מתפשט למטה מהכתר ונעשה חכמה והח' כלולים בו. ואח"כ בינה והו' כלולים בה. ואח"כ הו' נקודות יחד ואח"כ המל' וזהו נקרא עולם התהו ובהו ועולם הנקודות. והאור העליון היה נכנס בתוכם ר"ל בתוך הכלי ואור הא"ס מקיף לכתר [ומתפשט עד סיום מקום כל ה' ספירות] ומאוי"פ שבכתר נעשה פנימי ומקיף ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

14 ונק' בשם חכמה

שער היחוד והאמונה מסביר שחכמה היא המדרגה הראשונה של המציאות הנבראת, ולכן היא נקראת "ראשית": מקור כל החיות שבבריא, שממנה

נובעות בינה, דעת והמדות. עם זאת, ביחס לה' עצמו, מוסבר שם, אפילו חכמה היא כמו פעולה בלבד.

הערת קה"ת

שער היחוד והאמונה פרק ח-ט. אוה"ת פ' ואתחנן ע' קכב.

פסוק 8

15 המן מיעץ למלך: "יביאו את הלבוש המלכותי שהמלך לבש, ואת הסוס שהמלך רכב עליו, ושעל ראשו הונח כתר המלכות". שני המאמרים קוראים את הלבוש, הסוס והכתר כשלוש דרגות של אור אלוהי.

Esther 6:8 אסתר ו':ח

יביאו לבוש מלכות אשר לבשבו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 שו"ה מבחינת — לבוש מלכות הוא לבוש ואוי"ס

הצמח צדק שואל כיצד הדברים מתיישבים: לבוש המלכות, מלכות דאין סוף, מקיף את ארבעת העולמות בשווה ונמצא למעלה מהכתר המלכותי (גולגולתא ומוחא סתימאה), ובכל זאת הלבוש יכול לבוא באמצעות המן, ואילו הכתר יכול לבוא רק באמצעות ישראל. הוא משיב שכמו שיש אורות מקיפים הנמשכים באמצעות הקו אך שורשם בעיגול שלמעלה ממנו, כך הכתר נמשך באמצעות הלבוש אך שורשו גבוה יותר, בדרגה שלמעלה אפילו מסובב כל עלמין.

הערת קה"ת

באוה"ת ש"הש' בע' תרצב "ועפ"י יש לתרץ מ"ש בדרוש יביאו לבוש מלי' כו' אשר לבוש מלי' זהו מלי' דא"ס הסובב לכל הארבע עולמות בשווה כו' וכתר מלי' זהו לגלגלתא ומו"ס בחי' בעטרה שעטרה לו אמו וה"ו למטה מבחי' לבוש מלי', ואיך משמע שם דבחי' העטרה והכתר דוקא לא יוכלו להיות ע"י המן אף לאחר הבירור כ"א זהו שעטרה לו אמו דוקא הוא כנסיי, ולפמ"ש שיש בחי' בעיגולים ובמקיפים שנמשכים ע"י הקו ש"מ שרשם נמשך מהעיגול שלמעלה מהקו כו', כמו"כ יובן בחי' כתר מלי' אף שנמשך מבחי' לבוש מלי' עכ"ז י"ל שרשו גבוה יותר מהלבוש מלי', וזהו כי לבוש מלי' זהו בחי' המקיף לדי' עולמות בשווה ונק' סוכ"ע וידוע שיש בחי' שלמעלה גם מסוכ"ע ומשם שורש הכתר מלי', ע"ש.

17 משא"כ התורה שהיא בחי' מו"ס שרשה מבחי' פנימי הכתר

ההערה אומרת שהדברים מוסברים בהרחבה באור התורה על נציבים: התורה, שמקורה במוחא סתימאה, מושרשת בפנימיות הכתר.

הערת קה"ת

בארוכה נתבאר באוה"ת פ' נצבים ע' ארעה.

18 משי"ש במ"ח סי' ד

ההערה מצטטת את הקטע שאליו מתכוונת ההערה שבמאמר: "אבל כשמונים את עשר הספירות מצד חיצוניות, מניינן מתחיל רק מחכמה, שכן חיצוניות הכתר אינה מסוגן, אלא היא שורש". זו הקושיה השנייה: כאן דווקא חיצוניות הכתר היא שמחוץ למניין.

הערת קה"ת

וה"ל "אבל כאשר ימנו העשר ספירות מצד חיצוניותם אין ראשית מנינם אלא מחכמה, שאין חיצוניות הכתר כערכם אלא שהוא שרשם". ראה בארוכה באוה"ת פ' יתרו ע' תתלט. ובאוה"ת פ' שמיני ע' לב "ידוע כי רבו הפירושים בזה אם הכתר הוא נמנה בע"ס או אינו נמנה, והכריע האריז"ל בזה שהכתר הוא הממוצע" וזהו בע"ח שמביא לקמן בתחילת ע"ד. בענין משי"ש המשנת חסידים בסי' ד — ראה ביאורו להצ"צ כרך א ע' ערה ואילך ושם מציין

הוא בדרגת הבחינה התחתונה ביותר של העליון, ואילו בספירות שמתחתיו הפנימיות והחיצוניות שוות. משום כך יכולה ההערה לומר שבחיצוניות הכתר מתגלה אור אין סוף.

הערת קה"ת

וז"ל המשנת חסידים במסכת בריאת אדם קדמון שם: "ומפני שלעולם הכתר היא בחינה אמצעית הקושרת העליון עם התחתון, כי הוא בפנימיותו יש לו הבחי' עליונה של התחתון, ובחיצוניותו יש לו ערך הבחי' תחתונה של העליון, משא"כ שאר הספירות שלמה ממנו שחיצוניותם ופנימיותם שוה שהוא מבחי' עצמה ולא מבחי' עליונה" עכ"ל שם. ראה בענין זה גם בד"ה ועברתי בארץ מצרים תרמ"ד סעי' ד, ובד"ה פקודא ליתן מחצית השקל תשכ"ג (הנחה בלתי מוגה).

פסקה 9

24 וסוס אשר רכב עליו המלך

הכבוד השני מבין שלושת הכיבודים שהמן מציע: "הסוס שהמלך רכב עליו". המאמר מפרש זאת כרכיבה שבאמצעותה אור אלקי נמשך למטה.

Esther 6:8 אסתר ו':ח

יביאו לבוש מלכות אשר לבשבו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן קתר מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear,
and the horse that the king rideth upon, and on whose head
a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר ו, ח.

25 כי תרכב על סוסך

מתפילת הנביא חבקוק: "כאשר תרכב על סוסך, מרכבותיך ישועה". המאמר הקודם פירש זאת כתיאור של מתן תורה.

Habakkuk 3:8 חבקוק ג':ח

הַבְּנֵהָרִים חָרָה ה' אִם בְּנֵהָרִים אֶפֶה אִם־בְּנֵים עֶבְרָתָהּ כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתֶּיךָ יְשׁוּעָה:

Is it, O L-RD, that against the rivers, is it that Thine anger is
kindled against the rivers, or Thy wrath against the sea?
That Thou dost ride upon Thy horses, upon Thy chariots of
victory?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חבקוק ג, ח.

26 ארוז"ל בלילה רוכב

הגמרא שואלת מה עושה הקדוש ברוך הוא בלילה; אחת התשובות היא שהוא רוכב על כרובו המהיר ומשוטט בשמונה עשר אלה עולמות. אדמו"ר הזקן מקשר עולמות אלה לשמונה עשרה הברכות שבתפילה.

Avodah Zarah 3b:13 עבודה זרה ג' ב"ג

וּבְלֵילָא מַאי עָבִיד? אִיבָעִית אִימָא: מַעֲיָן וְאִיבָעִית אִימָא: רֹכֵב עַל כְּרוּב קָל שְׁלוֹ וְשֵׁט בְּשִׁמּוֹנָה עֶשֶׂר אֲלֵף עוֹלָמוֹת, שְׁנָאֹמֶר: "רֹכֵב אֱלֹקִים רִבְתִּים אֲלֵפִי שְׁנָאֹן, אֵל תִּקְרִי "שְׁנָאֹן" אֵלָא "שְׁאִינוֹן", וְאִיבָעִית אִימָא: יוֹשֵׁב וְשׁוֹמֵעַ שִׁירָה מִפִּי חַיּוֹת, שְׁנָאֹמֶר: "יוֹמָם יֵצֵא ה' חֲסִדוֹ וּבְלֵילָא שִׁירָה עִמִּי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, ב.

שדברי המ"ח נובעים מע"ח שער מוחין וצלם פ"ד. ושם בעי רעו כתב: "ורבינו ז"ל סמך יותר עמ"ש בע"ח שמ"א פ"ג כי שם דיבר בכללות הכתר דאצ"י משא"כ שער מוחין דצלם דבר בכתר דז"א". וראה לקמן צא, ד מציון לזה. וראה שם בעי רצ שאפשר לומר דדעת המ"ח הם ג"כ אמת אפי' בכתר דאצ"י. בענין הניל ראה ד"ה וידעת תרמ"ז ע"ל.

19 דפנימיות הכתר שאינו ממנין י"ס

ההערה מפנה לכאן בנושא פנימיות הכתר שאינה נמנית עם עשר הספירות.

הערת קה"ת

ראה בד"ה וילך בהמשך תרס"ו ע"ק ואל"ך.

20 בע"ח שמ"א פ"ג

הצמח צדק מציון שאדמו"ר הזקן הסתמך יותר על פרק זה בעץ חיים, העוסק בכתר דאצילות בכללותו, מאשר על שער מוחין דצלם, מקור משנת חסידים, העוסק בכתר דז"א. בהמשך הוא מציג שאין הכרח ששני המקומות בעץ חיים יסתורו זה את זה.

הערת קה"ת

בביאורו להצ"צ עי רעו מציון: "ורבינו ז"ל סמך יותר עמ"ש בע"ח שמ"א פ"ג כי שם דיבר בכללות הכתר דאצ"י, משא"כ שער מוחין דצלם [שהוא מקור לבעל מ"ח ע"ש] דיבר בכתר דז"א" עכ"ל שם. ובהמשך המאמר כתב שאפשר לפרש שאין סתירה בין ב' המקומות בע"ח. באוה"ת פ' יתרו ע' תתמ כי "ורבינו אדמו"ר נ"ע תפס בכל הדרושים כמ"ש בע"ח בהיכל השביעי שער מ"א פ"ג בענין מה שקצת מקובלים קוראים לכתר אין סוף, וקצת קוראים לכתר ממנין ע"ס" ע"ש. וראה גם באוה"ת ענינים ע' קסב. שם עי קעה. ושם עי קעו כי "וגם דבריו צריכים ביאור דא"כ שייך לומר שיש בו מבחי' א"ס ממש כיון שבחי' א"ס הוא מהותו ועצמותו". ראה ספה"מ תרס"ו עי קסה. וספה"מ תרמ"ז עי לח.

21 ובי' בחי' אלו הם הנק' עתיק וא"א

עץ חיים אומר שמקובלים מסוימים כינו את כתר "אין סוף", ואחרים מנו אותו בין עשר הספירות; אך הוא נמצא בדרגת ביניים בין המאציל לנאצל, ויש בו משהו מזה ומשהו מזה, "ישתי בחינות אלו נקראות עתיק ואריך אנפין". ההערה מציינת את המקור כשער 41, פרק 3; במהדורת ספריא הוא שער 42 (דרושי אבי"ע), פרק 1.

Sefer Etz Chaim 42:3 עץ חיים מ"ב:ג

... עד נוקבא דז"א. והנה כאן באחוריים דגופות דנוקבא נדבקים כל הקלי דאצילות דייס שבהם ואלו הם ע"ד הניל בקדושה והוא כי שורש הכתר דקליפה שהוא בחי' השרשים דבוקה באחוריים דעור דנוקבא דקדושה ועל השורש מלביש נשמת הכתר דקליפה ועל הנשמה מלביש הגוף דכתר דקליפה ואח"כ שורש דאבא דקליפה מלביש על גוף הכתר ונשמת אבא מלביש לשורש והגוף דאבא מלביש על הנשמה וכע"ז ג' בחי' אמא כו' עד שנמצא כי גוף דנוקבא דקליפה היא חיצוניות לכל ואח"כ עליה סוככים הלבושים והם היפך הפנימית כל הלבושים והיכלות יותר גרועים שהם לבושי ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

22 ועיין בהרמ"ז פ' אמור דפ"ח

גם דברי הרמ"ז שההערה מצטטת מובאים באור התורה על ניצבים.

הערת קה"ת

הלשון מובא גם באוה"ת פ' ניצבים עי ארעד.

23 (עיין במ"ח . . ובחיצוניותו כו' ע"ש

ההערה מצטטת את הקטע: הכתר מחבר תמיד את העליון עם התחתון; בפנימיותו הוא כולל את הבחינה העליונה ביותר של התחתון, ובחיצוניותו

מדברת על העתיק, ששכלו נסתר ומוחו "נסתר ושקט". המאמר מוצא יישוב דעת זה בזקן, שבו השכל מביא לביטול גדול יותר.

Zohar III, 128b זח"ג קכח, ב

הערת קה"ת
סוף קנים. זח"ג קכח, ב.

פסוקה 13

40 רכב אלקים רבתיים כו' אדני במ סיני בקדש

הפסוק שמדבר על מרכבת ה' המונה עשרים אלף ממשיך ואומר: "הי בקרבם, [כמו] בסיני, בקודש". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כוריימה אחת המגיעה הן אל המלאכים והן אל מתן תורה בסיני.

Psalms 68:18 תהילים ס"ח:י"ח

רכב אֱלֹקִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן אֲדֹנֵי כָם סִינֵי בְקֹדֶשׁ:

The chariots of G-d are myriads, even thousands upon thousands; The L-rd is among them, as in Sinai, in holiness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

41 המן העץ

ה' שואל את אדם: "המן העץ אשר ציוויתך לבלתי אכול ממנו אכלת?" התלמוד קורא את המילים "המן העץ" כרמז להמן שבתורה.

Genesis 3:11 בראשית ג':יא

וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירַם אֶתֶּה הֶמָּן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אֲכָל־מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ:

And He said: 'Who told thee that thou wast naked? Hast thou eaten of the tree, whereof I commanded thee that thou shouldst not eat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 שנתברר בקדושה מבני בניו של המן

המאמר הקודם אומר שגם להמן יש מקבילה בקדושה לאחר הברירה, שכן מבני בניו למדו תורה ברכים: הגבהת הלב — "ויגבה לבו בדרכי ה'" — לצד השפלת העיניים, ביטולה של החכמה, כפי שהיה אצל משה. ההערה מפנה את הקורא למקורות המובאים שם לדברי חז"ל.

הערת קה"ת
ראה הנסמן לעיל צא, ב.

43 מבני בניו של המן

התלמוד מונה גרים וצאצאים של אויבי ישראל שבאו אל הקדושה, וביניהם: "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק". המאמר מביא זאת כדי להראות שהגסות של המן, לאחר שעובדה, יכולה להיכנס אל הקדושה.

Gittin 57b:7-8 גיטין נ"ז ב:ז-ח

מִבְּנֵי בְנֵי שֶׁל הֶמָּן לְמַדּוּ תוֹרָה בְּבִנֵי בְרַק; מִבְּנֵי בְנֵי שֶׁל סִסְרָא לְמַדּוּ תִינוּקוֹת בִּירוּשָׁלַיִם; מִבְּנֵי בְנֵי שֶׁל סַנְחֲרִיב לְמַדּוּ תוֹרָה בְּרַבִּים – מֵאֵן אֵינּוֹן? שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן. הֵיינוּ דְּכַתִּיב: "נִתְּתִי אֶת דְּמָהּ עַל צַחִיחַ סִלְעַ לְבִלְתִּי הִכְסוֹת".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

44 ויגבה לבו

על המלך יהושפט נאמר: "ויגבה לבו בדרכי ה'". זהו הביטוי הקדוש של

עונה: "פנים גדולות ופנים קטנות". המאמר מתבסס על כך: לכרוב יש פני אדם, אך הן קטנות.

Chagigah 13b:7 חגיגה י"ג ב:ז

מַאי "כְּרוֹב"? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: כְּרַבִּיא, שֶׁכֵּן בְּכָל קוּרִין לִינוּקָא רַבִּיא. אָמַר לָקָה רַב פֶּפֶּא לְאַבִּי: אֵלָּא מַעְתָּה, דְּכַתִּיב: "פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוֹב וּפְנֵי הַשֵּׁנִי פְנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְנֵי אֲרִיָּה וְהָרְבִיעִי פְנֵי נָשֶׁר", הֵיינוּ פְּנֵי כְּרוֹב הֵיינוּ פְּנֵי אָדָם? אָפִי רַבְרַבִּי וְאָפִי זוּטָרִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
חגיגה יג, ב.

35 עושה שלום במרומיו

בלדד אומר על ה': "אצלו השלטון והיראה; הוא עושה שלום במרומיו". המאמר מחיל זאת על ה' המחברת בין היידי העליונה לתחתונה של האל"ף.

Job 25:2 איוב כ"ה:ב

הַמֶּשֶׁל וְפַחַד עִמּוֹ עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמַרְוִמֵּיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

36 שלפי שכלו יהולל איש

"האדם זוכה לשבח לפי שכלו, ועיקש הלב יהיה לבוז". המאמר משתמש בפסוק כדי לומר שההבדל בין מבוגר לילד הוא בשכל.

Proverbs 12:8 משלי י"ב:ח

לְפִי־שְׁכָלוֹ יִהְיֶה־אִישׁ וְנִצְוֶה־לֵב יִהְיֶה לְבוֹז:

A man shall be commended according to his intelligence; But he that is of a distorted understanding shall be despised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי יב, ח.

37 זקן מיושב דעתו

רבי שמעון בן עקשיא אומר ששכלם של עמי הארץ הולך ומשתבש ככל שהם מזדקנים, ואילו שכלם של תלמידי חכמים הולך ומתיישב ככל שהם מזדקנים. המאמר מסביר שיישוב הדעת של זקן נובע מביטול גדול יותר.

Mishnah Kinnim 3:6 משנה קנים ג:ו

38 מטי"ט שנק' נער

רבי שמואל בר נחמני אמר בשם רבי יונתן שהפסוק "נער הייתי וגם זקנתי" (תהילים לו, כה) נאמר מפי שר העולם, שכן אין אלה יכולים להיות דברי ה', וגם לא דברי דוד. בהערת קה"ת מובא מקור זה לכך שמטרתן מכונה "נער".

Yevamot 16b יבמות ט"ז ב

Zohar I, 95b זח"א צה, ב

הערת קה"ת
יבמות טז, ב. זח"א צה, ב. ועוד.

39 זקן מיושבת דעתו

האידרא רבא מתארת את מוחא סתימאה, החכמה הנסתרת שבתוך הגולגולת, כ"שקט ושליח במקומו, כמו יין טוב השוקט על שמריו, וכך

'ken will we do, and obey

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 15

49 וקבל היהודים אשר החלו לעשות

"והיהודים קיבלו על עצמם את מה שהחלו לעשות, ואת מה שמרדכי כתב אליהם". המאמר הקודם פירש זאת כהשלמת הקבלה בפורים, שהחלה בסיני באמירה "נעשה ונשמע".

Esther 9:23 אסתר ט':כ"ג

וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר־הֵחֵלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֶת אֲשֶׁר־כָּתַב מֶרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and
as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר ט, כג.

50 מר דרור

הראשון מבין סממני שמן המשחה: "קח לך בשמים מובחרים, מור דרור, חמש מאות [שקלים]". התלמוד מוצא כאן רמז לשמו של מרדכי.

Exodus 30:23 שמות ל':כ"ג

וְאֵתָהּ קַח־לָךְ בְּשָׁמִים רִאשִׁי מֶרְדְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקֶנְזֶן־בֶּשֶׂם מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֹתָיִם וְקִנְה־בֶשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאֹתָיִם:

Take thou also unto thee the chief spices, of flowing myrrh' five hundred shekels, and of sweet cinnamon half so much, even two hundred and fifty, and of sweet calamus two hundred and fifty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 מרדכי הוא מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא

התלמוד שואל היכן נרמזים המן, אסתר ומרדכי בתורה: המן — ב"המן העץ", אסתר — ב"הסתר אסתר", ומרדכי — ב"מור דרור", שהתרגום הארמי מתרגם "מרא דכיא".

Chullin 139b:12-13 חולין קל"ט ב:י"ב-י"ג

אסתר מן התורה מנין (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין דכתיב (שמות ל, כג) מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא: ואיזהו שאינו מזומן וכי: ר' חייא ור' שמעון חד תני הדרסאות וחד תני הדרסאות מאן דתני הדרסאות על שם הורדוס ומאן דתני הדרסאות על שם מקומן

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

פסוק 16

52 וע"ז אמרו רז"ל . . הנביאים עתידים . . ולכן אין לה בטול

הקטע מצוטט שם, והצמח צדק מוסיף: "ונמצא מובן שמדרגת המלכות כשנעשית עתיק לבריאה יש בה מדרגה גבוה יותר מבחי' נצח והוד דאצילות שהוא שרש הנביאים".

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פ' ואתחנן ע' שנא ומוסיף "הרי מבואר דכתי' מל' כשנעשית עתיק לבריאה יש בה בחי' גבוה מנצח והוד דאצי' דמשם שורש הנביאים" ע"ש.

53 ונגלה כבוד ה'

"וכבוד ה' יתגלה, וכל בשר יראה יחד, כי פי ה' דיבר". זוהי ההתגלות הגלויה לעתיד לבוא של אור אין סוף, שבה אורם של הנביאים יתבטל כמו

הגבהת הלב, המקבילה המעודנת לגאווה של המן.

II Chronicles 17:6 דברי הימים ב י"ז:ו

וַיִּגְבֶּה לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה' וַעֲדוֹ הָסִיר אֶת־הַבָּמֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיְּהוּדָה:

And his heart was lifted up in the ways of the L-RD; and furthermore he took away the high places and the Asherim out of Judah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 שיתן עיניו למטה ולבו למעלה

רבי ישמעאל בנו של רבי יוסי לימד בשם אביו, שהמתפלל צריך לכוון את עיניו למטה ואת לבו למעלה, כדי לקיים שני פסוקים. המאמר מפרש את העניינים כחכמה של שפלות ואת הלב כהתעלות שבקדושה.

Yevamot 105b:5 יבמות ק"ה ב:ה'

וְחָד אָמַר: עֵינָיו לְמַעְלָה, שְׁנֵאָמַר: "נִשְׂא לְבַבְנוּ אֶל כְּפִיִּם". אֲדַהֲכִי אֶתָּא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי לְגַבִּיּהוּ. אָמַר לָהּ: בְּמֵא עֲסָקִיתוּ? אָמְרוּ לָקָה: בְּתַפְלָה. אָמַר לָהּ: כִּן אָמַר אָבִיא: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שִׁיתֵּן עֵינָיו לְמַטָּה וּלְבּוֹ לְמַעְלָה, כְּדִי שִׁיתְקַיֵּימוּ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הָלָלוּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

46 וזדונות נעשו כזכויות

ריש לקיש אמר: "גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כזכויות"; התלמוד מסביר שמדובר בתשובה מאהבה. המאמר מביא זאת כדי להראות שהירידה היא לשם העלייה.

Yoma 86b:3 יומא פ"ו ב:ג'

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה שְׁזֻדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כְּשִׁנְגוֹת, שְׁנֵאָמַר: "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה': אֶלְקֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶיךָ", הָא "עוֹן" — מִזִּיד הוּא, וְקָא קָרִי לָקָה מְכַשׁוּל. אִינִי? וְהָאֲמַר רִישׁ לְקִישׁ: גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה שְׁזֻדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כְּזֻכוּיּוֹת, שְׁנֵאָמַר: "וּבִשְׁבוּב רָשָׁע מִרְשָׁעוֹ וְעִשָּׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה עָלֵיהֶם (חִיָּה) יִחְיֶה!" לֹא קָשִׁיָּא: כָּאֵן מִיָּרְאָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

47 בעטרה שעטרה לו אמו

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו". המאמר הקודם פירש את "יום חתונתו" כמתן תורה; כאן מוסבר שהכתר נמשך על ידי קבלת ישראל.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צָאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם הַתְּנַתּוֹ וּבְיוֹם שִׁמְחַת לְבָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 נעשה ונשמע

במעמד הר סיני אמרו ישראל: "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע", והקדימו נעשה לנשמע. המאמר מפרש את "נעשה" כקבלה שמקורה באור המקיף, ואת "נשמע" כהמשכה פנימית של התורה.

Exodus 24:7 שמות כ"ד:ז'

וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנוֹ הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר־דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

And he took the book of the covenant, and read in the hearing of the people; and they said: 'All that the L-RD hath spo-

57 יו"ד מלכיות

המשנה פוסקת שאומרים בתפילות ראש השנה לא פחות מעשרה פסוקי מלכיות, והגמרא שואלת כנגד מה הם מכוונים. המאמר מוצא את שורשם בעשר המלכיות שמהן מקבלת מלכות.

Rosh Hashanah 32a ראש השנה ל"ב א

58 וזו היא המסתתרת בראש הבריאה ונעשית עתיק

ההערה מפנה למאמרי החסידות שבסידור על מלכות המסתתרת בראש בריאה ונעשית העתיק שלה.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שליו פ"א. סידור עם דא"ח נט, ג. לקו"ת מסעי פט, ד. סה"מ תרע"ח ע' ריח שמעתיק מכאן כמה שורות. וראה לקמן הערה לשו"ה אסתר, ומדייק שהכוונה לבחי' "כתר". ומבאר שענין אסתר פני ביום ההוא כולל בי ענינים האי שמלי דאצי מסתתרת בבריאה שאפילו בבריאה אינה מתגלה בחי' פני, והבי' שגם בחי' זו דבחי' המלי היא בבחי' עתיק זהו רק בבריאה ואין זה מאיר ומתגלה כלל למטה. ע"ש בארכה. וראה בלקו"ש חט"ז ע' 360 הערה 69.

59 ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה

"ואמר ביום ההוא: הנה אלקינו זה, קיוונו לו ויושיענו". לעתיד לבוא הנסתר יהיה "זה", ויתגלה בגלוי.

Isaiah 25:9 ישעיהו כ"ה:ט'

ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קיוונו לו ויושיענו זה הי' קיוונו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

And it shall be said in that day: 'Lo, this is our G-d, For whom we waited, that He might save us; This is the L-RD, for whom we waited, We will be glad and rejoice in His salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 שו"ה אסתר — היא

הרכי הרש"ב מציין שהמילה "היא" לפני "בחינת סדכ"ס" מיותרת, ומביא נוסח אחר של הקטע, שנדפס בספר המאמרים תרע"ח, עמ' 218.

הערת קה"ת

עיין לעיל בלוח התיקון לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב (מובא גם ב"היום יום" ליום פורים ע' לו), שמציין שתי "היא" מיותרת ומביא נוסח אחר הנדפס בסה"מ תרע"ח ע' ריח. וראה בסה"מ תש"ח ע' 60. ובאור התורה פי עקב ע' תקיד.

61 כי סתימין הם או"א

הגהה שם על מילים אלה אומרת: "כעין הנסתרות להוי' אלקינו, שהן י"ה". הנסתרים הם שתי האותיות הראשונות של השם, אבא ואמא.

הערת קה"ת

באוה"ת סידור ע' לו יש הגיה ע"ז וז"ל: "ע"ד הנסתרות לה' אלקינו הם י"ה".

62 ועתיק הוא סתימא אפילו לגבי סתימין

אור התורה מוסיף שם: "כמו קודש הקדשים, שהוא קדוש ונבדל אפילו מבחינת 'קדושים', שהם חכמה ובינה", ומציין שאסתר, שהיא עניינו של פורים, היא בבחינת יום הכיפורים.

הערת קה"ת

באוה"ת שם נוסף: "וכענין קדוה"ק שגם מבחי' קדשים שהם ח"יב הוא קדוש ומובדל. עיין בלקו"ת בד"ה שבת שבתון [דרושים ליוה"כ ע, ב]. ובד"ה האזינו השמים דרוש הראשון פ"ד [עב, ג] בענין יוה"כ"פ ואסתר שהוא ענין פורים הרי הוא בבחי' יו"כ"פ".

זוהר השמש.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ"ה:

ונגלה כבוד ה' וראו כל־בֶּשֶׂר יַחְדּוֹ כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"מ, ה.

54 הסתר אסתר פני ביום ההוא

"ואנכי הסתר אסתר פני ביום ההוא." התלמוד דורש את המילים "הסתר אסתר" כרמז לאסתר; אדמו"ר הזקן הופך אותן לשורש האור הנסתר והתמיד של המגילה.

Deuteronomy 31:18 דברים ל"א:י"ח

ואֲנֹכִי הַסְתַּר אֶסְתֵּר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָּנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And I will surely hide My face in that day for all the evil which they shall have wrought, in that they are turned unto other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

55 הסתר אסתר ביום ההוא

"ואנכי הסתר אסתר פני ביום ההוא". כאן "ביום ההוא" נקרא כבינה, שבה עתיק מתגלה בעודו נסתר.

Deuteronomy 31:18 דברים ל"א:י"ח

ואֲנֹכִי הַסְתַּר אֶסְתֵּר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָּנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And I will surely hide My face in that day for all the evil which they shall have wrought, in that they are turned unto other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 המלכות ל"ל מגרמה כלום ומקבלת מעשר מלכיות

בתחילת השער העוסק במיעוט הירח, עץ חיים אומר ש"המלכיות" של מלכות, שהיו בתוך כל אחת מתשע הספירות שמעליה, ירדו כולן יחד איתה, כך ש"אין לה משלה כלום" ויש להעלותה כדי שהן יחזרו למקומן. המאמר מסתמך על כך בנוגע למלכות, המקבלת מעשר מלכיות.

Sefer Etz Chaim 36:2-3 עץ חיים ל"ו:ב-ג'

... ספירות שלה חזרו ונתעלו ונסתלקו בשרשיהן בט"ס של ז"א כי משם יצאו כנ"ל ולא נשאר רק המלכות שבה שהיא נקודה אי כלולה מ"י תחת אחורי היסוד של ז"א. וזהו ענין לכי ומעטי את עצמך שנסתלקו ט"ס שלה העליונים ועלו בז"א והיא נשארת נקודה מעוטה וירדה תחת אחורי היסוד וענין מיעוט הירח היה ביום ד'. אח"כ ביום ו' חזרה להתגדל בבחי' הג' הנ"ל היותה פרצוף שלם בבחי' אחור באחור נגד החזה דז"א ואז יש בה ה' אורות של ה"ס ראשונות דז"א שהם בחי' ה' ימים ראשונים דימי בראשית כולם האירו ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

when then the maiden came unto the king, whatsoever she desired was given her to go with her out of the house of the women unto the king's house

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 מטעמי תורה ישקני מנשיקות פיהו

"ישקני מנשיקות פיהו, כי טובים דודך מיין". תענוג של הנשמות מטעמי התורה נמשל לנשיקות האלה.

Song of Songs 1:2 שיר השירים א"ב:

ישקני מנשיקות פיהו כִּי־טוֹבִים דְּדִיךְ מִיַּיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth—For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ב וברש"י שם.

68 מטעמי תורה ישקני מנשיקות פיהו

רש"י מפרש את הפסוק כשירת ישראל בגלות: ה' נתן להם את תורתו ודיבר עמם פנים אל פנים; הוא הבטיח להם שיפיע אליהם שוב "לכאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה", והם מבקשים ממנו לקיים את דברו. זהו התענוג מטעמי התורה שעליו מדבר המאמר.

Rashi on Song of Songs 1:3 רש"י על שיר השירים א"ג:

לְרִיחַ שְׁמֶנִּיךָ טוֹבִים. שֶׁם טוֹב נִקְרָא עַל שֶׁם 'שֶׁמֶן טוֹב': לְרִיחַ שְׁמֶנִּיךָ טוֹבִים. שֶׁהֲרִיחוּ בָהֶם אֶפְסֵי אֶרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ שְׁמֶעָךְ חֹטְבֵי כַּעֲשֻׁתְךָ נִקְרְאוּת בְּמִצְרַיִם: שֶׁמֶן תּוֹרֶךְ. נִקְרָא שְׁמֶךָ, לְהִיּוֹת נֶאֱמָר עֲלֶיךָ, "אַתָּה שֶׁמֶן אֲשֶׁר תּוֹרֶךְ תִּמְיֵד לְהִיּוֹת רִיחַ עָרֶב שֶׁלֶךָ יוֹצֵא לְמִרְחֹק", שֶׁכֵּן דָּרָךְ שֶׁמֶן עָרֶב, בְּכָל עֵת שֶׁהוּא בְּצִלּוֹחִית חֲתוּמָה, אֵין רִיחוֹ נִדְרָךְ, פּוֹתֶחָהּ וּמְרִיק שְׁמֶנָה לְכָלִי אַחֵר, רִיחוֹ נִדְרָךְ: עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבּוּךָ. כֹּא יִתְרוֹ לְקוֹל הַשְּׂמוּעָה וְנִתְגַּדֵּר. אֶף רָחֵב הַזֹּהֵן אִמְרָה "כִּי ...

Like the fragrance of good oils. A good name is referred to as, "good oil." due to their pleasant fragrance. (Sefer Duda'im) Like the fragrance of good oils. That those dwelling at the ends of the earth smelled, [i.e.,] those who heard of Your good reputation when You performed awesome deeds in Egypt. [Your name] is like flowing oil. Your name is thus called. It is said about you that "you are [like] oil that is constantly being poured forth so that your fragrance goes forth to a distance." For

The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY) • The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY)

19 פסקה

69 ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי

"ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, וילבש את מרדכי וירכיבוהו על הסוס ברחוב העיר". הפסוק מוזכר את הלבוש ואת הסוס, אך לא את הכתר, והמאמר מסביר מדוע.

Esther 6:11 אסתר ו:יא

וַיִּקַּח הָמָן אֶת־הַלְבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס וַיַּלְבֵּשׁ אֶת־מָרְדֳּכָי וַיַּרְכִּיבֵהוּ בַּרְחוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לִפְנָיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הִמְלִיךְ חֲפָצַי בִּיקְרוֹ:

Then took Haman the apparel and the horse, and arrayed Mordecai, and caused him to ride through the street of the city, and proclaimed before him: 'Thus shall it be done unto the man whom the king delighteth to honour'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 ויהי אומן את הדסה היא אסתר

"ויהי אומן את הדסה היא אסתר בת דודי". מרדכי, ההלכות, מעלה את אסתר, והיא מעלה את הנשמות שבגן עדן.

Esther 2:7 אסתר ב':ז

וַיְהִי אִמָּן אֶת־הַדְּסָה הַיָּא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְהַנְּעָרָה יָפֹת תֹּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבָמוֹת אֲבִיהָ וְאִמָּהָ לְקַחָהּ מִרְדֵּכָי לוֹ לְבַת:

And he brought up Hadassah, that is, Esther, his uncle's daughter; for she had neither father nor mother, and the maiden was of beautiful form and fair to look on; and when her father and mother were dead, Mordecai took her for his own daughter

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 ששה חדשים בשמן המור

כל נערה הוכנה "שישה חודשים בשמן המור ושישה חודשים בבשמים" לפני שהוכנה אל המלך. המאמר מפרש זאת כשני שלבים בעליית הנשמה, באמצעות הגבורות של אבא ואמא.

Esther 2:12 אסתר ב':יב

וּבְהִגֵּעַ תֵּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לְבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כֶּדֶת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֹן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקִיָּהּ שֵׁשֶׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשֵׁשֶׁה חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים:

Now when the turn of every maiden was come to go in to king Ahasuerus, after that it had been done to her according to the law for the women, twelve months—for so were the days of their anointing accomplished, to wit, six months with oil of myrrh, and six month with sweet odours, and with — other ointments of the women

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 פסקה

65 וששה חדשים בבשמים

החלק השני בהכנת הנערות: "ושישה חודשים בבשמים". המאמר מפרש זאת כגבורות של אימא.

Esther 2:12 אסתר ב':יב

וּבְהִגֵּעַ תֵּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לְבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כֶּדֶת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֹן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקִיָּהּ שֵׁשֶׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשֵׁשֶׁה חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים:

Now when the turn of every maiden was come to go in to king Ahasuerus, after that it had been done to her according to the law for the women, twelve months—for so were the days of their anointing accomplished, to wit, six months with oil of myrrh, and six month with sweet odours, and with — other ointments of the women

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 הנערה באה

"ובזה הנערה באה אל המלך". המאמר מפרש את "בזה" כעמוד המחבר בין מעלה ומטה, שבאמצעותו הנשמה עולה.

Esther 2:13 אסתר ב':יג

וּבְזֶה הַנְּעָרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֶן לָהּ לְבֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ:

70 דקרו ליה אלהא דאלהיא

על הפסוק "גדול שמי בגויים" מסביר רב שהם קוראים לו "אלקי האלקים". המאמר משתמש בכך כדי להראות שגם מחוץ לקדושה מכירים באור המקיף.

Menachot 110a:5-6 מנחות ק"י א:ה-ו'

איתיביה רב שימי בר חייא לרב (מלאכי א, יא) ממזרח שמש ועד מבוא גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה אמר ליה שימי את דקרו ליה אלהא דאלהא בכל מקום מוקטר מוגש לשמי בכל מקום סלקא דעתך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

71 ולא נעשה רק ע"י ישראל . . ע"י נעשה ונשמע

דברים אלה מצוטטים באור התורה על שיר השירים.
הערת קה"ת
מובא באוה"ת שה"ש כרך ב ע' שפז.

72 נעשה ונשמע

דברי ישראל בסיני: "נעשה ונשמע". הביטול שלהם הוא שממשיך את הכתר.

Exodus 24:7 שמות כ"ד:ו'

וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר־דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

And he took the book of the covenant, and read in the hearing of the people; and they said: 'All that the L-RD hath spoken, we will do, and obey'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/2/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/megillas-esther/2/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק